

## ΕΚΘΕΣΙΣ

τῶν περὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ γραμματολογίαν σπουδῶν  
ἐν Γαλλίᾳ (α),

ὑπὸ E. Egger.

### Γενικαὶ παρατηρήσεις.

Πολλαὶ μὲν πολλάκις ἠκούσθησαν καταμέμψεις ἐν Γαλλίᾳ  
διὰ τὴν ὑποτιθεμένην ἐλάττωσιν τῶν περὶ τὴν ἀρχαίαν γραμ-  
ματολογίαν, καὶ ἰδίως περὶ τὴν ἑλληνικὴν, σπουδῶν· ἀλλ' ἡ

(α) Ἴσως τινὲς νομίσουσιν ὑπερβολικὴν τὴν ἐπιγραφὴν “ἔκθεσις”,  
τεθειμένην ἐπὶ συλλογῆς σημειώσεων, ἐν αἷς ἡ κριτικὴ μικρὸν ἔχει  
μέρος, καὶ ὧν συνηθέστατός ἐστι σκοπὸς ἡ ἀκριβὴς καὶ μεθοδικὴ βιβλιο-  
γραφία. Ἀλλὰ τὸ κατ' ἐμὲ οὔτε εὐκαιρίαν εἶχον, οὔτε τὴν κυριότητα  
ἐκείνην, ἣν μόνος δύναται ἔχειν ὁ γραμματεὺς ἐταιρίας τινὸς ἢ συλλόγου  
ἐπιστημονικοῦ, ἵνα συντάξω τὴν παροῦσαν πραγματείαν ἐν ἐκτάσει καὶ  
κατὰ τὰς ἀναλόγους διαιρέσεις, τὰς προσηκούσας τῇ κυρίως καλουμένῃ  
ἐκθέσει· ἄλλως τε δέ, ἐν τῇ ἐφεξῆς γενησομένη μακρᾷ ἐξαριθμῇσει  
πολλὰ διαπρέπουσι συγγράμματα, ὧν ἐξαρκούντως ὀρίζω τὴν ἀξίαν, καὶ  
μόνον παρατιθεῖς τῶν συγγραφέων τὰ ὀνόματα. Περὶ δὲ τῶν ἐμῶν  
πονημάτων, ἠρκέσθην κατὰ τὸ εἰωθὸς εἰς μόνην αὐτῶν τὴν ἐν οἰκείῳ  
τόπῳ μνημόνευσιν· πλὴν εἴ που τὸ καθόλου τῆς ἐπιστήμης συμφέρον  
ἐπέβαλλέ μοι τὸ καθῆκον τοῦ ἐλευθέρως ἀποφήνασθαι γνώμας καὶ κρί-  
σεις, πρὸς τὰ ἴδια ἐμοῦ πονήματα ἀφορώσας. Οὐχ ἥττον δὲ δίκαιον  
ἐνόμισα τὸ μνημονεῦσαι ἀπλῶς καὶ πολλῶν μετρίων συγγραφῶν, αἵτινες  
καὶ μὴ ἐμφαίνουσαι μεγάλῃ τῆς πολυμαθείας πρόοδον, ὅμως συντελοῦσί  
τι εἰς τὸ ὑποβοηθεῖν τοῖς περὶ τὴν ἀρχαίαν γραμματολογίαν σπουδάζουσι,  
καὶ εἰς τὸ διαδιδόναι παρ' ἡμῖν τῶν τοιούτων σπουδῶν τὴν ἐπιθυμίαν.

παροῦσα ἔκθεσις καταδείξει ἴσως, ὅτι ἡ τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων σπουδή, ἐκλιποῦσα σχεδὸν ἐν τῷ ΙΗ΄ αἰῶνι ἐκ τῶν ἡμετέρων πανεπιστημίων, καὶ ἐν μόναις ταῖς Ἀκαδημαίαις περιορισθεῖσα, οὐδεμίαν ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι ὑπέστη ἐλάττωσιν, ἀλλὰ καὶ τοῦναντίον σπουδαίας ἐποιήσατο προόδους παρ' ἡμῖν.

Πολλὰ τῶν καθόλου γεγονότων μαρτυροῦσι πρὸ πάντων τὴν πρόοδον ταύτην.

α΄) Ἡ αὔξησις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν τοῖς δημοσίοις ἐκπαιδευτηρίοις ἐδρῶν πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων, ἡ ἔκτασις καὶ ἡ ὁσημέραι ἐπαυξάνουσα ποικιλία τῶν προγραμμάτων, καθ' ἃ γίνεται ἡ διδασκαλία αὕτη, καὶ ἡ ἀποτελεσματικὴ φοίτησις μαθητῶν σχετικῶς λίαν πολυαρίθμων.

β΄) Ἡ μέση βαθμολογία, ἐπίσης ἐξελεγχομένη κατὰ τοῦτο, μικρῶν τινων παραλλαγῶν ἐξαιρουμένων, ἐν τε ταῖς δοκιμασίαις τῶν λαμβανόντων τὸν βαθμὸν τοῦ τελειοδιδάκτου, καὶ ἐν ταῖς γινομέναις πρὸς παραδοχὴν.

γ΄) Ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν θέσεων, τῶν ὑπὲρ τοῦ διδακτορικοῦ βαθμοῦ συγγεγραμμένων, ὧν ἡ ὑπόθεσις λαμβάνεται ἐκ τῆς ἱστορίας, τῆς γεωγραφίας, τῆς φιλοσοφίας, τῆς γραμματολογίας, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς γραμματικῆς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Τοῦτο δὲ μάλιστα καταφαίνεται ἀπὸ τοῦ ἔτους 1840, ὅτε νέα τις διάταξις κατέστησεν εὐρύτερον τὸ σύστημα τῆς ἐν τοῖς ἡμετέροις πανεπιστημίοις δοκιμασίας, ῥητῶς παρέχουσα τοῖς δοκιμαζομένοις ἐλευθερίαν τινὰ εἰς τὸ ἐκλέγειν τὸ ὑποκείμενον τῆς θέσεως· τοιαύτην δὲ οὐκ ἀπελάμβανον πρότερον, πλὴν εἴ ποτε κατ' ἀνοχὴν ἐξαιρετικὴν. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1840 μέχρι τέλους τοῦ παρόντος 1866, ἐκ τῶν περίπου 250, οἷς ἐπετράπη ἡ δοκιμασία, οἱ 140 ἐπραγματεύσαντο ἐν τῇ ἐτέρᾳ τῶν δύο θέσεων, τινὲς δὲ καὶ ἐν ἀμφοτέραις, ὑπο-

Ψέσεις τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γραμματολογίας. Πολλαὶ τῶν Ψέσεων τούτων σπουδαίως διαφέρουσι τῇ κριτικῇ· τινὲς δὲ εἰσι πλήρη συγγράμματα, καὶ ἐπισήμως ἐπιδοκιμασθεῖσαι ἔτυχον εὐμενοῦς ἀποδοχῆς παρὰ τε τῷ κοινῷ καὶ παρὰ τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ· ἥ, χάρις τῇ εὐτυχεῖ μεγαλοφυχίᾳ τῶν προικοδοτημάτων τοῦ Monthyon, δύναται ἀμείβειν κατ' ἔτος διὰ χρηματικῶν ἄλλων πᾶν σύγγραμμα, πραγματευόμενον ὑπόθεσιν εἰς τὰς ἡθικὰς ἐπιστήμας ἀναγομένην, καὶ συνάπτον τῆς γλώσσης τὴν καλλονὴν πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν διδασκαλίαν.

Ἀδύνατόν ἐστιν ἐξαριθμῆσαι τὰς Ψέσεις ταύτας ἐν τῇ παρούσῃ ἐκΨέσει· διὸ παραπέμποντες εἰς τὴν ἐν ἔτει 1855 συνταχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Κυρίου Mourier εἰδικὴν τῶν Ψέσεων τούτων βιβλιογραφίαν, ὡς δυναμένην κατ' ἥν περιλαμβάνει περίοδον συμπληρῶσαι τὸ ἡμέτερον τοῦτο σχεδιογράφημα, μνημονεύσομεν ἐνταῦθα τῶν μάλιστα ἀξιολόγων, κατ' ἥν πραγματεύονται ὑπόθεσιν καταλέγοντες αὐτάς. Ἄξιον δὲ παρατηρήσεώς ἐστιν, ὅτι πολλαὶ τῶν Ψέσεων τούτων συνεγράφησαν ὑπὸ ἰδιωτῶν ἢ ἐπιδόξων νομολόγων, κατάλληλον εὐρόντων εὐκαιρίαν ἐν ταῖς διδακτορικαῖς δοκιμασίαις, ὅπως ἀσχοληθῶσι περὶ μελέτας δυσκόλους καὶ πολλῶν ἐπαίνων ἀξίας· τὸ δὲ μάλιστα θαυμαστόν, ὅτι φιλόπονοί τινες ὑποψήφιοι δις ἐπεχείρησαν γράψαι ἑλληνιστὶ τὴν Ψέσιν, ἥν λατινιστὶ μόνον ἀπῆται παρ' αὐτῶν ἢ τῶν δοκιμασιῶν διάταξις. Ἡ Ἑλληνιστὶ συγγεγραμμένη Ψέσις περὶ Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως ὑπὸ τοῦ Κυρίου Mervoyer (1864) ἐπεδοκιμάσθη καὶ ἐτιμήθη διὰ τὴν εὐφράδειαν καὶ κανονικότητα τῆς γλώσσης οὐχ ἥττον ἢ διὰ πολυμάθειαν.

Τῆς προόδου ταύτης ἡ τιμὴ ἐπίκειται κατὰ μέγα μέρος τῷ Κυρίῳ Victor de Clerc, τῷ ἀπὸ τοῦ 1833 μέχρι τοῦ 1865

κοσμήτορι τῆς φιλολογικῆς Σχολῆς τῶν Παρισίων· ὅς ἐν τῇ μακρᾷ ταύτῃ κοσμητείᾳ διετέλεσε καθιστὰς τὰς διδακτορικὰς τῆς φιλολογίας δοκιμασίας ἐνδερόν τινα καὶ ἐπωφελῇ ἀγῶνα. Ἑλληνιστῆς οὐχ ἦττον ἢ Λατινιστῆς ὢν, εὐθὺς ἐν τῇ ἀφειτηρίᾳ τοῦ σταδίου αὐτοῦ, κάλλιον παντὸς ἄλλου ἐγίνωσκε διευθύνειν τῶν νέων τὴν προσοχὴν πρὸς τὰ μήπω ἐξηρευνημένα μέρη τῆς Ἑλληνικῆς γραμματολογίας· τὸ δὲ παράδειγμα καὶ αἱ νομισαίαι αὐτοῦ ἐξέτειναν τὴν δικαίαν καὶ ὠφέλιμον αὐτῶν δύναμιν μέχρι τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Σχολῶν, καὶ οὕτως ἐπηυξήθη πανταχοῦ ἡ σημαντικότης τῶν διδακτορικῶν δοκιμασιῶν.

Ἀξιολόγός ἐστιν ὁμοίως ἡ ἐπωφελὴς σύμπραξις τῶν διδασκάλων τοῦ ἀνωτέρου Διδασκαλείου (*École Normale supérieure*), ὡς καὶ ἡ τῶν νέων Καθηγητῶν, οἱ κατ' ἔτος ἐξέρχονται ἐξ αὐτοῦ, ὅπως διαδῶσιν ἀνὰ πᾶσαν τὴν Γαλλίαν ὅ,τι παρέλαβον ἐκ τῆς ἀφθόνου ἐκείνης διδασκαλίας.

Αἱ Θεολογικαὶ Σχολαί, ὧν οὐδαμῶς ἐξετάζομεν νῦν τὰ δογματικὰ συγγράμματα, ἄξιαί εἰσι μνημονεύσεως, ἅτε μετὰ ζήλου συντελοῦσαι εἰς τὰς μελέτας τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχαιότητος, καὶ ἰδίως εἰς τὴν τῶν Πατέρων τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Ὅθεν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν θέσεων τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῶν Παρισίων, τῷ δημοσιευθέντι κατὰ τὸ ἔτος 1864 ἐν τῇ ἐνάρξει τῶν μαθημάτων, ἐπαινοῦνται μάλιστα αἱ ἐξῆς θέσεις· ἡ τοῦ ἀββᾶ Cruice (1855) περὶ τῶν τοῦ Ὁριγένους φιλοσοφουμένων· ἡ τοῦ ἀββᾶ Lagrange (1856) περὶ τῆς Κέλσου καὶ Ὁριγένους ἔριδος· καὶ ἡ τοῦ ἀββᾶ Jallabert (1858) περὶ τοῦ ποιμένου τοῦ Ἑρμᾶ, κ. τ. λ.

Παρὰ ταύτας δὲ καὶ ἄλλαι τῆς αὐτῆς φύσεως ὑποθέσεις ἐξηρευνήθησαν, αἱ μὲν ὑπὸ λαϊκῶν, αἱ δὲ ὑπὸ κληρικῶν, ἐν

ταῖς διδακτορικαῖς δοκιμασίαις· τοιαῦται δέ εἰσι — τὰ συγ-  
γράμματα Ψευδο-Διονυσίου τοῦ Ἀρειοπαγίτου, ὑπὸ τοῦ Κυρίου  
Montet (1848)· ἡ λεγομένη ἀνταπόκρισις τοῦ Σενέκα  
καὶ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὑπὸ τοῦ Κυρίου Aubertin  
(1857)· ὁ ἅγιος Ἰουστῖνος, ὑπὸ τοῦ Κυρίου Aubé, καὶ ὁ  
ἅγιος Βασίλειος, ὑπὸ τοῦ Κυρίου Fialon (1861)· ὁ Συνέ-  
σιος ὑπὸ τοῦ Κυρίου Druon (1859)· ἡ συνδρομὴ τῶν τῆς  
Ἐκκλησίας Πατέρων εἰς τὴν χριστιανικὴν ἐκπαί-  
δευσιν ἐν τῷ Δ' αἰῶνι, ὑπὸ τοῦ ἀββᾶ Lalanne (1851)· τὰ  
φιλοσοφούμενα, ὑπὸ τοῦ ἀββᾶ Jallabert (1853)· Φίλων ὁ  
Ἰουδαῖος καὶ ἡ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἰουδαϊκὴ Σχολή,  
ὑπὸ τοῦ ἀββᾶ Biet (1854), κ. τ. λ.

δ') Τὴν τοῦ Γαλλικοῦ κλήρου ὀψίγονον ταύτην φιλοτιμίαν  
πρὸς τὴν πανεπιστημιακὴν βαθμολογίαν διηρέτισεν ἡ πρὸ μικροῦ  
γενομένη σύστασις τῆς Σχολῆς τῶν ὑψηλῶν ἐκκλησιαστικῶν  
σπουδῶν, ἣν συνέστησεν ἐν ἔτει 1846 ὁ Σεβασμιώτατος Affre,  
Ἀρχιεπίσκοπος τῶν Παρισίων, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ οἰκίᾳ τῶν Carmes,  
καὶ ἔστηκεν ὑπὸ τὴν σοφὴν καὶ φιλελεύθερον διεύθυνσιν τοῦ ἀββᾶ  
Cruice. Ἐν τῷ διαστήματι τῶν μέχρι τοῦδε παρελθόντων  
εἴκοσι ἐτῶν μέγας ἀριθμὸς τελειοδιδάκτων καὶ διδασκτόρων  
ἐξῆλθον ἐκ τοῦ Σχολείου τούτου, οἱ διέδωκαν τοὺς καρποὺς  
τῆς βασίμου ἐκείνης ἐκπαιδεύσεως, οἱ μὲν ἐν τῷ Πανεπιστη-  
μίῳ, οἱ δὲ ἐν ταῖς Ἐκκλησιαστικαῖς Σχολαῖς διδάσκοντες,  
καὶ οὕτω συνήργησαν λίαν ἐπιτυχῶς εἰς τὸ συνδιαλλάξαι τὰ  
πνεύματα μεταξὺ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς πολιτικῆς κοινω-  
νίας. Ἐντεῦθεν οἱ Διαμαρτυρόμενοι Θεολόγοι οὐκ εἰσὶ νῦν ἐν  
Γαλλίᾳ οἱ μόνοι φίλοι τῆς πολυμαθείας, καὶ οἱ μόνοι ἐκζη-  
τοῦντες αὐτὴν μέχρι τῶν ἀρχικῶν αὐτῆς πηγῶν. Ἡ ἐν Γαλλίᾳ  
Ἐπισκοπικὴ χορεία ἀριθμεῖ μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτῆς τρεῖς

διδάκτορας, πρὸ πολλοῦ ἐξελεῖσθόντας ἐκ τῆς Σχολῆς τῶν Carmes, καὶ διδάσκοντας νῦν ἐν τῇ φιλολογικῇ Σχολῇ τῆς Σορβόννης· πολλοὶ δὲ διδάκτορες τῆς φιλολογίας, ἐν Παρισίοις διδασχθέντες, διαπρέπουσιν ἐν τοῖς Ἑκκλησιαστικοῖς Συλλόγοις.

Ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς τῶν Συλλόγων τούτων οἱ ἐν Γαλλίᾳ Ἐπίσκοποι ἐδείχθησαν μᾶλλον ὑπερασπισταὶ τῶν σπουδῶν τῆς ἑλληνικῆς γραμματολογίας· καὶ γενικῶς ἀπέσχον τῶν παραδόξων ἐχθρικῶν διαθέσεων κατὰ τῆς σπουδῆς τῶν ἑθνικῶν συγγραφέων, ὅτε πρὸ τινων ἐτῶν ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς ζωντὰς ἐριδας. Εὐφραδὴς τις ἐπίσκοπος, ὁ Σεβασμιώτατος Duranlou, καὶ ἐνεσθάρρυνε μάλιστα πολλάκις καὶ δημοσίᾳ τὸν δίκαιον θαυμασμὸν τῶν Ἑλλήνων τραγικῶν, κατορθώσας νὰ παρασταθῶσιν Ἑλληνιστὶ ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῆς μικρᾶς Ἑκκλησιαστικῆς αὐτοῦ Σχολῆς, καὶ μάλιστα ἐν τῷ Ἐπισκοπικῷ αὐτοῦ παλατίῳ, τραγωδίαι τοῦ Σοφοκλέους καὶ Αἰσχύλου.

Ἐξέστω δ' ἡμῖν ἀναμνησáι περὶ τούτου, ὅτι καὶ ἐν τοῖς θεάτροις τῶν Παρισίων δὶς καὶ τρίς δοκιμασθεῖσαι αἱ τοιαῦται παραστάσεις (ἀλλὰ Γαλλιστί), καὶ τυχοῦσαι ἐνίοτε τῆς συνδρομῆς εὐφυῶν καὶ ἱκανῶν ὑποκριτῶν, ἐπέτυχόν πως, καὶ τὰ ἀριστουργήματα τῆς ἀρχαίας σκηνῆς, ἀνεῦρον ἐκεῖ νοήμονας καὶ εὐαισθητοὺς ἀκροατάς.

ε') Οἱ Ἀκαδημαῖκοι διαγωνισμοί, καὶ πρὸ πάντων οἱ τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῆς ἰδίως φιλολογίας, ἔδωκαν ὁμοίως ἀφορμὴν εἰς τὴν σύνταξιν ἀξιολόγων συγγραμμάτων, ἐξ ὧν μνημονεύσομεν ἐνταῦθα μόνων τῶν ἀναγομένων εἰς τὸν εἰδικὸν σκοπὸν τῆς παρούσης ἐκθέσεως· ταῦτα δ' εἰσὶν — ἐν ἔτει 1847, ἔρευναι τῆς κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας σπουδῆς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων

ἐν τῇ Δύσει, ὑπὸ τοῦ Κυρίου E. Renan (ἀνέκδοτον)· — ἐν ἔτει 1860, ἔρευναι περὶ τῶν λόγων τοῦ ῥήτορος Ὑπερίδου, ὑπὸ τοῦ Κυρίου Jules Girard, δημοσιεύσαντος (ἐν ἔτει 1862) δύο θαυμαστά κεφάλαια τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ, καὶ ὑπὸ τοῦ Κυρίου Fr. Meunier, οὗ τὸ σύγγραμμα οὐπω ἐξεδόθη· — ἐν ἔτει 1863, Ἱστορία τῶν παρ' Ἑλλήσι καὶ Ῥωμαίοις μυθιστορημάτων, ὑπὸ τοῦ Κυρίου Chas-sang· — ἐν ἔτει 1864, ἔρευναι τῶν ἐλληνιστὶ γενομένων μεταφράσεων τῶν ἡμετέρων Γαλλικῶν μυθιστορημάτων ἐν τῷ ΙΔ' καὶ ἐν τῷ ΙΕ' αἰῶνι, ὑπὸ τοῦ Κυρίου Gidel· — ἐν ἔτει 1865, κριτικὴ ἔρευνα τῶν ἐν τῷ ὀνόματι Ἑρμοῦ τοῦ Τρισμεγίστου ἐπιγεγραμμένων βιβλίων, ὑπὸ τοῦ Κυρίου L. Ménard, οὗ τὸ ὑπόμνημα ἐδημοσιεύθη, καὶ ὑπὸ τοῦ Κυρίου Robiou, οὗ τὸ ὑπόμνημα οὐπω ἐκδέδεται.

Ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία πρό τινων ἐτῶν συνεργεῖ τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν ἐπιγραφῶν εἰς ἐνθάρρουνσιν τῶν σπουδῶν τούτων, βραβεύουσα κατὰ προτίμησιν τὰς μελέτας τῆς ἡθικῆς καὶ τῆς ἀρχαίας γραμματολογίας. Ὅθεν προὔβαλετο ἐν ἔτει 1851 νέαν τοῦ Πινδάρου μετάφρασιν, καὶ ἐν ἔτει 1853 διεμέρισε τὸ προταθὲν ᾄδλον τοῖς Κυρίοις Collin, Fresse-Monval, Poyard καὶ Dehèque. Ἐν ἔτει 1854 διαγωνισμός τις προταθεὶς περὶ τοῦ ποιητοῦ Μενάνδρου παρήγαγε δύο καλὰ ὑπομνήματα, τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου Ch. Benoît, τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ Κυρίου G. Guizot, οἷς διεμερίσθη τὸ ᾄδλον. Συγχρόνως ἐδημοσιεύθησαν ἕτεραι δύο πραγματεῖαι περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, ἡ μὲν ὑπὸ νέου τινὸς καθηγητοῦ, τοῦ Κυρίου M. Ditandy, ἡ δὲ ὑπὸ διετοῦς τινος μαθητοῦ τῆς Πανεπιστημιακῆς ἡμῶν ἐκπαιδεύσεως, τοῦ Κυρίου Stiévenart· ἐν ἔτει δὲ 1858 ἐστέφθη

ἡ ὥραία μελέτη περὶ Θουκυδίδου, ἡ συγγραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Κυρίου Jules Girard, καὶ δημοσιευθεῖσα ἐν ἔτει 1860.

Τόμος ὅλος ἀκριβῶν ἐρευνῶν περὶ τοῦ J. Amyot, ἐνιαῖον ἔργον τοῦ μακαρίτου Auguste de Blignières, προήχθη ὁμοίως ἐκ τοῦ ῥητορικοῦ διαγωνισμοῦ, τοῦ ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας προβληθέντος. Συμπληρώσας δὲ τὴν Ἀκαδημαϊκὴν αὐτοῦ ὁμιλίαν διὰ γενικωτέρων καὶ πολυμαθείας βριθουσῶν ἐρευνῶν περὶ τῶν μεταφραστῶν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἐν τῷ ΙΣΤ' αἰῶνι, ὁ νέος συγγραφεὺς ἀναμφισβήτητα ἐκτήσατο δικαιώματα τιμῆς παρὰ τε τοῖς Ἑλληνισταῖς καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς εὐαισθητοῖς ἀνθρώποις.

ς') Τοῖς ἐπιπόνοις καὶ ὠφελίμοις τούτοις ἀγῶσιν ὑπὲρ τῆς προόδου τῆς τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων σπουδῆς συνέχεται καὶ ἡ ἐν Ἀθήναις Γαλλικὴ Σχολή, συστάσα μὲν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου Φιλίππου κατὰ τὸ σχέδιον καὶ τὰς σκέψεις τοῦ Κυρίου de Salvandy, ὑποβληθεῖσα δὲ πρὸ ἐτῶν ἐκκαίδεκα τῇ ἀμέσῳ προστασίᾳ τῆς Ἀκαδημίας τῆς ἰδίως φιλολογίας. Καίτοι δὲ τὰ ὑπὸ τῶν καθηγητῶν τῆς Σχολῆς ἐκείνης δημοσιευθέντα ὑπομνήματά εἰσιν ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀρχαιολογικά, καὶ ὥς τοιαῦτα ἄλλη τινὲς ἀνήκουσιν ἐκθέσει, ὅπως ἐκτιμηθῶσι κατ' ἀξίαν, ὅμως οὐδ' ἡμεῖς δυνάμεθα παριδεῖν ἀμνημόνευτα τὰ ἐκ τῆς συστάσεως τῆς Σχολῆς ἐκείνης προελθόντα εὐτυχῇ ἀποτελέσματα. ὣν κάλλιστόν ἐστιν, ὅτι νέαν ἔδωκε ζωὴν ταῖς παρ' ἡμῖν πανεπιστημιακαῖς σπουδαῖς, συνδυάσασα τὴν ἀρχαιολογίαν τῇ γραμματολογίᾳ. Πολλὰ τῶν διδακτορικῶν θέσεων, συνταχθεῖσαι ὑπὸ τινων ἐκ τῶν ἀρχικῶν μελῶν τῆς Σχολῆς ἐκείνης, ἐξαρκούντως μαρτυροῦσι τὰ πλεονεκτήματα τοῦ συνδυασμοῦ τούτου, ἀγνώστου μέχρι τοῦδε τοῖς παρ' ἡμῖν σοφοῖς ἀνδράσι· καὶ

τοιαῦται, παραδείγματος χάριν, εἰσὶν· ἡ τοῦ Κυρίου Beulé περὶ τῶν ἐν Σπάρτῃ ὠραίων τεχνῶν (1853)· ἡ τοῦ Κυρίου Jules Girard, περὶ τοῦ κατὰ Λυσίαν ἀπτικισμοῦ (1854)· ἡ τοῦ Κυρίου Alexandre Bertrand, περὶ τῶν Ψεῶν τῶν προστατούντων τῶν Ὀμηρικῶν ἡρώων (1859)· ἡ τοῦ Κυρίου Bazin, περὶ τοῦ ἐπιτηδεύματος τῶν ἀρχαίων καλλιτεχνῶν (1866)· ἡ τοῦ Κυρίου Gandar διατριβή, ἡ ἐπιγραφομένη “ὁ Ὅμηρος καὶ ἡ σύγχρονος αὐτῷ Ἑλλάς” (1859).

Ἡ γραμματικὴ καὶ ἡ ἱστορία τῶν ἐλληνικῶν διαλέκτων ἤρξαντο ὁμοίως ἐνασχολεῖν τὸν ζῆλον τῶν ἡμετέρων εὐπαιδευτῶν νέων. Μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Κυρίου Beulé ἐκδοθεῖσαν (1853) πραγματείαν περὶ τῶν ἀρχῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς διαλέκτου, εἶδομεν πρὸ μικροῦ τὸν Κύριον Gustave Deville ἀναλαβόντα τὴν σύνταξιν Ψέσεως “περὶ τῆς λεγομένης Τσακωνικῆς διαλέκτου (1866).

Αἱ ὁσημέραι συχνότεραι καὶ στενότεραι σχέσεις τῆς Γαλλίας καὶ Ἑλλάδος ἐπαυξάνουσι τὸ ἐκ τῶν τοιούτων σπουδῶν προκύπτον ὄφελος, ἅτε δὴ προσπελάζουσαι τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσης τῇ τῆς νεωτέρας, καὶ καθιστῶσαι, εἴπερ ποτε, μᾶλλον ἐπαισθητὴν τὴν ἀνάγκην τοῦ ἐπανελθεῖν εἰς τὰ ἔθιμα ἐκεῖνα, ἅπερ ἀπὸ τοῦ 16<sup>ου</sup> αἰῶνος διέκοψεν ἡ ἀπαίσιος μεταβολὴ τῆς προφορᾶς, ἣν οἱ περὶ Ἑρασμον ἐποιήσαντο. Ἦδη τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐλληνικῆς προφορᾶς ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν ἀνωτέρων ἡμῶν ἐκπαιδευτηρίων παραδεδεγμένης, εὐκαιρόν ἐστιν ἐπισκέψασθαι, εἰ καὶ ἡ μέση ἐκπαίδευσις ὀφείλει ὁμοίως ἐπανελθεῖν εἰς τὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ συνήθῃ προφοράν, οὐ μόνον τῆς νεωτέρας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσης, ὡς μόνης ἐκείνης τῆς προ-

φορᾶς, καίπερ μεταβολῶν τινων ἐξ ἀνάγκης γενομένων, στηριζομένης ἐπὶ ἀληθῶς ἐθνικῆς παραδόσεως. Ἡ Ἀκαδημία τῶν ἐπιγραφῶν ἐρωτηθεῖσα ἐν ἔτει 1864 περὶ τοῦ ἐπισημοῦς τούτου ζητήματος(α), ἀπεφάνητο γνώμην, ὅτι ἀναγκαία ἐστὶ νέα τις μεταβολή, καὶ ἦν ἄλλως καὶ οἱ Ἕλληνες συντίθενται ἡμῖν, ἐνθέρμως εὐχόμενοι ἰδεῖν τὴν μεταβολὴν ταύτην γεγεννημένην. Τοιαύτης μεταβολῆς ἀδύνατός ἐστιν ἡ διάταξις πρὶν ἢ γένωνται αἱ προσήκουσαι παρασκευαί, καὶ ἀδύνατος ἡ ἐφαρμογὴ ἄνευ προφυλάξεων τινων· ἀλλὰ πάντα τὰ πρὸς παρασκευὴν ἀπαιτούμενα μέτρα φαίνονται μετὰ πόθου λαμβανόμενα· καὶ τούτων ἐν ἐστὶ πάντως ἡ πρὸ μικροῦ γενομένη σύστασις ἔδρας πρὸς διδασκαλίαν τῆς νεωτέρας ἐλληνικῆς γλώσσης ἐν τῷ Λυκείῳ τῆς Μασσαλίας(β). Ἦδη δὲ καὶ τῶν ἐν τοῖς Λυκείοις τῆς κεντρικῆς καὶ βορείου Γαλλίας διδασκόντων καθηγητῶν τινες ἤρξαντο ἐφαρμόζειν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης τὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐπικρατοῦσαν μέθοδον. Ἡ ὁσημέραι γινομένη προσέγγις τῆς Ῥωμαϊκῆς διαλέκτου πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἐλληνικὴν γλῶσσαν ἐν πόλει κοσμοπολίτιδι, οἷα ἐστὶν ἡ Μασσαλία, καὶ ἐν ἐκπαιδευτηρίῳ, πολλοὺς ἐν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἀριθμοῦντι νέους Ἕλληνας, συνεργήσει ἐπωφελῶς εἰς τὴν ποθητὴν μεταβολὴν ἐπ' ἀγαθῶ τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων, οὐχ ἥττον δὲ καὶ ἐπ' ἀγαθῶ

(α) Ἡ ἐρώτησις αὕτη συνέπεια ἦν τῆς τότε δημοσιευθείσης διατριβῆς ὑπὸ τοῦ Γάλλου Κυρίου G. d'Eichthal καὶ τοῦ Ἑλλήνου Κυρίου Μ. Ρενιέρη “περὶ τῆς πρακτικῆς χρήσεως τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης”.

(β) Ὁ τὴν διδασκαλίαν ταύτην ἐπιτετραμμένος καθηγητὴς Κύριος Blancard ἐδημοσίευσε κατ' αὐτὰς πονημάτιόν τι, οὗ καὶ μόνη ἡ ἐπιγραφὴ ἱκανῶς μαρτυρεῖ τὸν σκοπόν. “Ἡ νεωτέρα ἐλληνικὴ γλῶσσα διδασκομένη κατὰ τὴν ἐλληνικὴν γραμματικὴν τοῦ Κυρίου Burnouf.”

τῆς φυσικῆς ἡμῶν συμμαχίας μετὰ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ Χριστιανῶν(α).

Ἡ διδασκαλία τῆς νεωτέρας ἐλληνικῆς γλώσσης, ἡ ἐπὶ ὅλα πεντήκοντα ἔτη γινομένη ἐν τῇ Σχολῇ τῶν λαλουμένων

(α) Ὁρθότατα ταῦτα καὶ τῆς αὐτοῦ ἐλληνικῆς παιδείας ἄξια ὁ σοφὸς καθηγητὴς καὶ ἀκραιφνὴς φιλέλλην περὶ μεταβολῆς τῆς ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ ἐπικρατούσης προφορᾶς τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων ἀποφαίνεται. Εἰς ἅπαντες ἡ μεταβολὴ αὕτη ἄμεσον καὶ ἄφευκτον ἔξει ἀποτέλεσμα τὴν ἐπαύξησιν τῶν σχέσεων τῆς Ἀνατολῆς πρὸς τὴν Δύσιν· καὶ ὥς νῦν οἱ ἐν Ἑλλάδι τὴν Γαλλικὴν, τὴν Ἀγγλικὴν, τὴν Γερμανικὴν καὶ τὴν Ἰταλικὴν διδασκόμενοι Ἑλληνόπαιδες, ὅσῳ ἂν ἀτελῶς διδασκῶσιν αὐτάς, ὅμως ἐρχόμενοι εἰς ἐκάστην τῶν χωρῶν τούτων ἱκανῶς εἰσι καταληπτοὶ τοῖς ἐγγχωρίοις, οὕτω καὶ τότε οἱ εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἐρχόμενοι Γάλλοι, Ἀγγλοὶ, Γερμανοὶ καὶ Ἰταλοὶ, ὅσοι τὴν ἀρχαίαν ἐδιδάχθησαν γλῶσσαν, πρὸς μὲν τοὺς λογίους καὶ τοὺς ἐπωσοῦν πεπαιδευμένους Ἑλληνας εὐκόλως καὶ ἀμέσως δυνήσονται διαλέγεσθαι· τὰς δὲ διαφορὰς τῶν σχηματισμῶν, ὅσαι τυγχάνουσι συνήθεις ἐν τῷ στόματι τοῦ λαοῦ, ἐντὸς ὀλιγίστων ἡμερῶν κατανοήσουσιν, εἴαν καὶ περὶ τούτων φροντίζωσιν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν καλουμένην καθαρεύουσαν Ἑλληνικὴν, καὶ ἣν γράφονται νῦν τὰ τε συγγράμματα καὶ αἱ ἐφημερίδες, εἴαν λαλῶσι πρὸς τὸν τυχόντα ἰδιώτην, προφέροντες αὐτὴν καὶ ἡμᾶς, ἔσονται τοῖς πᾶσι καταληπτοί. Οὐδεὶς βεβαίως τῶν Ἑλλήνων, εἴτε λόγιος τυγχάνει ὢν, εἴτε ἰδιώτης, κατανοήσει τὸ ζητούμενον, εἴαν ξένος τις ἐρασμικῶς ἐρωτᾷ “πόῦ κατοικεῖ ὁ χιουπόουργκος τέες παῖντέϊας”; ἀλλ’ οἱ πάντες πανταχοῦ κατανοήσουσι πάραυτα τὸν καὶ ἡμᾶς ἐρωτῶντα “ποῦ κατοικεῖ ὁ ὑπουργὸς τῆς παιδείας”; Ὡς νῦν γράφεται καὶ λαλεῖται ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα ἀνὰ πάσας σχεδὸν τὰς μεγαλοπόλεις τῆς Ἀνατολῆς, ἀπανταχοῦ οἱ ξένοι ἔσονται καταληπτοί, εἴαν μόνον προσφέρωσιν αὐτὴν καὶ ἡμᾶς· καὶ οὕτως αἱ πολυχρόνιοι αὐτῶν περὶ τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν σπουδὰς γενήσονται χρησιμώτεραι, καὶ ἡ σχέσις τῆς Ἀνατολῆς πρὸς τὴν Δύσιν πολλῷ στενοτέρα καὶ ἐπωφελεστέρα, καὶ ἡ λίαν ὀρθῶς ὁ σοφὸς ἐλληνιστὴς καὶ φιλέλλην Κύριος Egger ἀποφαίνεται. Τούτοις δὲ προσθετέον (ὃ δὴ καὶ ἄλλοτε ἐλέγομεν), ὅτι καὶ λόγῳ φιλοκαλίας προτιμητέα ἐστὶν ἡ καὶ ἡμᾶς προφορὰ τῆς ἀπαισίου καὶ βαρβαροφώνου ἐρασμικῆς. Πολλάκις τῇ ἀληθείᾳ ἠπόρησα, πῶς ἀνέχονται τὴν τοιαύτην προφορὰν οἱ τε διδάσκοντες καὶ οἱ διδασκόμενοι· οὐδ’ ἀμνημονήσω “ἔς τ’ ἂν ζωῶσι μετέω” τῆς φρικτῆς ἐντυπώσεως, ἣν πρὸ ὀκτῶ ἐτῶν ἐνεποίησέ μοι ἡ ἀκρόασις τῆς φράσεως “ὦ ἂν βούλωνται δοῦναι”, ἐρασμικῶς

Ἀνατολικῶν γλωσσῶν ὑπὸ τοῦ Κυρίου Hase, καὶ νῦν μετὰ θερμότερου γίνεται ζήλου ὑπὸ τοῦ πιστοῦ μαθητοῦ ἐκείνου, τοῦ Κυρίου Brunet de Presle, φιλέλληνος εἰλικρινοῦς καὶ συνετοῦ, δραστηρίως συνεργοῦντος πρὸς τὸν αὐτὸν τοῦτον σκοπόν, τοῦτ' ἔστι πρὸς ἑνωσιν τῶν Ἑλληνιστῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων. Ὑπὸ τὴν μετριόφρονα ἐπιγραφὴν “Ἑθνικὸν Ἡμερολόγιον” ὁ Κύριος Μαρίνος Παπαδόπουλος Βρετὸς δημοσιεύει ἑπτὰ ἤδη ἔτη ἑλληνιστί, καὶ ἐν Παρισίῳ, συλλογὴν πλήρη ποικιλωτάτων διατριβῶν, ἀλλ' ἱκανῶς παριστῶσαν διὰ τοῦ γενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συντάξεως αὐτῆς τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν τοῖς πνεύμασι τῶν Ἑλληνιστῶν καὶ Ἑλλήνων διάθεσιν προσεγγίσεως καὶ

ἀναγινωσκομένης ὑπὸ καθηγητοῦ τῶν ἑλληνικῶν, ἄλλως ἀξιοτίμου ἑλληνιστοῦ καὶ εὐπαιδευτοῦ ἀνδρός. Ἀλλὰ καὶ τὰ “γιούκομαϊ” (εὐχομαι), “γιουψάϊλον” (ὑψίλον), “γιουψέελος” (ὑψηλός), καὶ τ' ἄλλα τὰ τοιαῦτα παράφωνα καὶ παράτονα, οὐ μόνον εἰς εὐαισθήτου ἀνδρὸς ὦτα, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰ τοῦ Μίδου τὰ μυθολογούμενα ὄνειρα, ἀχώρητά εἰσι, νῆ τὰς Χάριτας, καὶ ἀφόρητα. Ἀλλ' ἐλπίσωμεν ὅτι οὐκ εἰς μακρὰν τὸ ἄτοπον τοῦτο διορθωθήσεται, προεξαρχούσης καὶ κατὰ τοῦτο τῆς αἰέποτε φιλοκάλου καὶ μεγαλοπράγμονος Γαλλίας, ἐν ἣ ὁ μὲν ὑπουργὸς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ὑπέβαλε τὸ περὶ τούτου ζήτημα τῇ τῶν ἐπιγραφῶν Ἀκαδημίᾳ, διάσημοι δὲ Ἑλληνισταί, οἷοί περ εἰσιν ὁ Brunet de Presle, ὁ Rossignol, ὁ Alexandre, ὁ Naudet, ὁ Egger, καὶ ὁ Dehèque, ἀπεφώνησαντο, ὅτι ἐξ ἅπαντος προτιμητέα ἐστὶν ἢ ἐν πάσῃ τῇ Ἀνατολῇ ἐπικρατοῦσα προφορὰ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐξοβελιστέα δὲ τῶν ἐκπαιδευτηρίων ἢ οὕτω καλουμένη Ἑρασμική. Ἴδου αἱ λέξεις αὐταὶ τῶν εἰρημένων ἑλληνιστῶν, ἐν αἷς ἄρχονται τῆς πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν ἐκθέσεως. — Messieurs! Votre commission chargée d'examiner la question de la prononciation grecque, soumise à l'Académie des Inscriptions et belles lettres par Mr. le Ministre de l'Instruction publique, a été d'avis, à l'unanimité, qu'il serait opportun et avantageux de renoncer dans l'enseignement à la prononciation dite Erasmiennne, et de prononcer le Grec d'après la méthode, si non antique, dumoins ancienne, en usage dans tout l'Orient. Voici les considérations qui ont motivé cet avis etc. etc. etc. — (Σημείωσις τοῦ μεταφραστοῦ.)

ένώσεως. Ἐτέρωθεν δέ, πολλοὶ τῶν ἐν Ἀθήναις λογίων συγκοινωνοῦσιν ἡμῖν διὰ τῆς ἡμετέρας γλώσσης. Γαλλιστὶ συνέγραψεν ὁ Κύριος Ῥαγκαβῆς (ἀπὸ τοῦ 1842 μέχρι τοῦ 1845) τὴν ἀξιόλογον αὐτοῦ Συλλογὴν τῶν ἀρχαίων ἐπιγραφῶν, τὴν ἐπιγεγραμμένην “Ἑλληνικαὶ ἀρχαιοότητες”. ὁ δ’ αὐτὸς σοφὸς ἀνὴρ καὶ γραμματικὴν τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς συνέγραψε γαλλιστὶ πρὸ μικροῦ, ἐκτυπωθεῖσαν ἐν Παρισίοις ὑπὸ Γάλλου ἐκδότου. Φαίνεται δέ, ὅτι καὶ οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες ἀμιλλῶνται πρὸς τοὺς λογίους κατὰ τὰς ἐνδείξεις ταύτας τῆς ὁμοφροσύνης, ἧς οἱ δεσμοὶ ὁσημέραι πολλαπλασιάζονται καὶ συσφίγγονται(α).

Τὴν παρ’ ἡμῖν πρόοδον τῶν Ἑλληνικῶν σπουδῶν μαρτυρεῖ πρὸς τούτοις ἡ ὁσημέραι δραστηρίως ἐπαυξάνουσα διάδοσις τῶν πρὸς ταύτας χρησιμευόντων βιβλίων. Κατὰ τοῦτο ἡ στατιστικὴ οὐδαμῶς δύναται ὁρίσαι τὸν ὅλον ἀριθμὸν τῶν εἰσαγομένων βιβλίων. Ἀλλ’ ὅταν ἴδῃ τις ἐν Παρισίοις τρεῖς ἢ τέσσαρας βιβλιοπώλας, εἰδικῶς καταγινομένους εἰς ἀμοιβαῖον ἐμπόριον μετὰ τῆς Ἀγγλίας, καὶ πρὸ πάντων μετὰ τῆς Γερμανίας, ἐμπόριον, ἐν ᾧ τὰ βιβλία τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας μέγα κατέχουσι μέρος· ὅταν παρατηρήσῃ τὴν ὁσημέραι γινομένην πρόοδον τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν, καὶ ὅτι ἕκαστος ἡμῶν περιστοιχεῖται ὑπὸ χιλιάδων Ἑλληνικῶν βιβλίων, ὑφ’ ὧν ὁμοίως ἐπηυξήθησαν αἱ τε δημόσιαι καὶ

(α) Καὶ νῦν ἔτι ἄλλος τις τῶν Ἑλλήνων λογίων ἐκδίδωσιν ἐν Παρισίοις Γαλλιστὶ σύγγραμμα ἐπιγραφόμενον “Τοπογραφία καὶ στρατηγικὸν σχέδιον τῆς Ἰλιάδος” (1866 εἰς 8<sup>ον</sup>). Τὴν αὐτὴν μαρτυροῦσι προσπάθειαν καὶ τὰ ἐξῆς δύο συγγράμματα· α’) Οἰκονομικὴ μελέτη τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος — ὑπὸ τοῦ Γάλλου Κυρίου C. Leconte (Paris, 1847). — β’) Ἐποψις ἐπὶ τοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος — ὑπὸ τοῦ Ἑλλήνου Κυρίου Κορωναίου (Paris, 1857).

ιδιωτικαὶ βιβλιοθήκαι, εὐκόλως συμπεραίνει, ὅτι καὶ ὁ ἀριθμὸς καὶ ἡ προθυμία τῶν ἀναγινωσκόντων τὰ ἑλληνικὰ βιβλία κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπηυξήθησαν ἀναλογίαν.

Οἱ ἐν Γαλλίᾳ τυπογράφοι καὶ βιβλιοπῶλαι βοηθοῦσιν, ὡς ἐφεξῆς ὁψόμεθα, εἰς τὴν αὔξησιν ταύτην, συνεργοῦντες πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῆς οὐχ ἥττον ἢ αὐτοὶ οἱ συγγραφεῖς, ὧν τὰ ἔργα ἐν συντόμῳ νῦν ἐκτιμήσομεν, συμπεριλαμβάνοντες αὐτά, κατ' ὅσον δυνάμεθα, ἐν ταῖς ἐφεξῆς πέντε τάξεσι, ταῖς κυριωτέραις.

α') Λεξικά, Γραμματικαὶ καὶ διάφορα φιλολογικὰ βιβλία.

β') Ἑκδόσεις κειμένων.

γ') Μεταφράσεις.

δ') Συγγράμματα κριτικῆς καὶ ἱστορίας τῶν γραμμάτων.

ε') Συλλογαὶ ὑπομνημάτων, ἐπιθεωρήσεις καὶ ἐφημερίδες.

#### Α'.

Λεξικά, γραμματικαὶ καὶ διάφορα φιλολογικὰ βιβλία.

Ἐν τῇ τάξει ταύτῃ τῶν συγγραμμάτων πρώτην κατέχει θέση ἡ νέα ἔκδοσις τοῦ ὑπὸ Ἑρρίκου Στεφάνου συνταχθέντος “Θησαυροῦ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης”, πάλαι μὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου Firmin Didot (πατρός) σχεδιασθεῖσα, πρὸ μικροῦ δὲ ὑπὸ τῶν υἱῶν ἐκείνου, Ambroise καὶ Hyacinthe Firmin Didot, κατὰ σχέδιον ἐγκριθέν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῆς ἰδίως φιλολογίας συντελεσθεῖσα. Ἐννέα τόμοι εἰς φύλλον, ἀντὶ τῶν τὴν πρώτην ἔκδοσιν (1572) ἀποτελούντων τεσσάρων, ἱκανῶς μαρτυροῦσι καὶ διὰ μόνου τοῦ ἀριθμοῦ

αὐτῶν τὴν πλουσίαν καὶ καταπληκτικὴν πρόοδον τῆς ἑλληνικῆς λεξικογραφίας ἐν τῷ διαστήματι τῶν τριῶν αἰώνων, οἳ μέχρι νῦν παρῆλθον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ περικλεοῦς ἐκείνου φιλολόγου. Ἄλλ' ἢ πολυτέλεια αὕτη μικρὰν ἔμελλεν ἔχειν ἀξίαν, εἰ μὴ ἡ κριτικὴ ἀκριβῶς διεκαθάρριζε, καὶ ἐπιτηδεύως συνήρμοζε τὸν μέγαν ἐκείνον πλοῦτον. Ὁ πρῶτος τὴν ἔκδοσιν ταύτην ἀναλαβὼν Κύριος Ambroise Firmin Didot, Ἑλληνιστῆς ὢν αὐτός, παρέδωκε τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου τούτου τοῖς μάλιστα διακεκριμένοις διδασκάλοις τῆς σοφῆς Εὐρώπης, τοῖς Κυρίοις Hase, L. Dindorf, G. Dindorf, οἷς προσετέθησαν ἐφεξῆς πολλοὶ ἑλληνισταὶ Γάλλοι καὶ ξένοι, καὶ τινες αὐτῶν τὰ μέγιστα συνειργάσαντο, ὥς ὁ Κύριος Boissonade, δεκαπεντακισχιλίας χορηγήσας προσθήκας, καὶ ὁ Κύριος Dübner, ἐπιθεωρήσας πάντα τὰ τυπογραφικὰ δοκίμα, καὶ, ὅσον ἦν δυνατόν, καταστήσας ὁμοιομόρφους πάσας τὰς ἐκ τῶν συγγραφέων μαρτυρίας. Τὸ λεξικὸν τοῦτο, ἀληθὲς μνημεῖον ἀπείρων πόνων, συντελεσθὲν μετὰ συνεχεῖς προσπάθειας ἕξ καὶ τριάκοντα ἐτῶν, ἀποτελέσει πάντως ἰδίαν ἐποχὴν ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τυπογραφίας, ὅτε πολλῶν ὑπερέχον κατὰ τε τὴν ἀφθονίαν τῶν λέξεων καὶ τὴν ὀρθὴν ἀναλογίαν τῶν ὑποθέσεων τῆς ἄλλως ἀξιολόγου μετατυπώσεως τοῦ Θησαυροῦ, ἣν ὁ βιβλιοπώλης Valpy ἐποιήσατο ἐν Ἀγγλίᾳ (1816—1828). Καίτοι παρατηροῦνται ἐν αὐτῷ ἀτέλειαί τινες (ὧν ἡ ἐντελὴς διόρθωσις ἔσται ἀδύνατος καὶ ἐν αὐτῷ τῷ νῦν ἐκτυπουμένῳ παραρτήματι), καὶ ἐλλείψεις ἄφευκτοι πάντως ἐν συντάγματι κατὰ συλλογὴν γινομένῳ, ἐν ᾗ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐλλεῖπει πάντοτε ἡ τελεία ἐνότης, ὁ νέος Θησαυρὸς φέρει ἀληθῶς τὸν τύπον τῆς γνησίας Γαλλικῆς σκέψεως, ἐξ ἧς προήχθη, καὶ ὥς τοιοῦτος διατελέσει οὐ μόνον ἔσοχον βοήθημα

τοῖς περὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα σπουδάζουσιν, ἀλλὰ καὶ περιφανὲς μνημεῖον τοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου, οὗ δικαίως διατελεῖ φέρον ἐν κεφαλίδι τὸ ὄνομα.

Καίτοι δὲ χαλεπὴ ἐστὶν ἡ τῶν τοιούτων βιβλίων κτῆσις καὶ χρῆσις, οὐ μόνον παρὰ τοῖς ἰδιώταις, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς λογίοις, τοῖς ἄμεσον καὶ ἄφευκτον ἔχουσι τὴν ἀνάγκην αὐτῶν, ὅμως ὁ νέος Θησαυρὸς συνετέλεσεν ἤδη εἰς τελειοποίησιν ἄλλων βιβλίων, καὶ ἰδίως πολλῶν λεξικῶν χρησιμωτάτων τοῖς ἡμετέροις σπουδασταῖς· καὶ ἐκ τῶν λεξικῶν τούτων σημειωτέον ἐστὶ τὸ τοῦ Κυρίου Planche, διορθωθὲν καὶ συμπληρωθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου Pillon, καὶ μάλιστα τὸ τοῦ Κυρίου Alexandre, τὸ κατὰ πρῶτον μὲν δημοσιευθὲν πρὶν ἢ ἐκδοθῇ τὸ πρῶτον τεῦχος τοῦ Θησαυροῦ, ἔκτοτε δὲ ἐνδελεχῶς βελτιούμενον, καὶ πολλάκις ἐκδοθὲν· ὃ δὴ καὶ μαρτυρεῖ τὴν δικαίαν αὐτοῦ ἐπιτυχίαν.

Ἐν τοῖς Γαλλο-ἑλληνικοῖς λεξικοῖς διακρίνεται ἐπὶ ἀφ' ὧν καὶ καινοφανεῖ πολυμαθεῖα τὸ τοῦ Κυρίου Courtaud-Diver-néresse (1859), χρησιμώτερον μὲν ἴσως τοῖς διδάσκουσιν ἢ τοῖς διδασκομένοις, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐπιτομῇ, ἣν πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν ὁ συγγραφεὺς ἐποίησατο, μικρὰς δὲ καὶ ἀνεπαισθήτους ἔχον ἐλλείψεις τοῖς μεταχειριζομένοις αὐτὸ ἐν γνώσει τῆς ἱστορίας τῶν γραμμάτων, καὶ ἐκτιμῶσι τὴν σχετικὴν ἀξίαν τῶν ἀπείρων παραδειγμάτων, ἅπερ ὁ λεξικογράφος συνελέξατο ἐκ συγγραφέων πάσης ἐποχῆς.

Τὸ λεξικὸν τῶν ἑλληνικῶν συνωνύμων ὑπὸ τοῦ Κυρίου Pillon (1847) ἔχει ἐξ ἐναντίας πολλὴν τὴν συντομίαν· ἀλλ' οὐδεὶς δύναται ἀρνήσασθαι, ὅτι ἡ ἐπιτυχὴς ἐκλογή τῶν μαρτυριῶν καὶ παραδειγμάτων συντελεῖ τὰ μέγιστα πρὸς τὸ ρυθμίζειν τὴν φιλοκαλίαν τῶν νέων ἑλληνιστῶν.

Ὅτι ἡ γραμματικὴ προήχθη ἐν Γαλλίᾳ ἤττον τῆς λεξικογραφίας, τούτου ἡ αἰτία ἔγκειται ἴσως ἐν τῇ παρ' ἡμῖν ἐπικρατούσῃ ἔξει τοῦ διοικητικῶς κανονίζειν τὴν τῶν διδακτικῶν βιβλίων χρῆσιν. Ἐντεῦθεν βιβλίον τι, χρήσιμον ἐν ἡ ἐδημοσιεύθη ἐποχῇ (1813), μετὰ τὴν μακρὰν δηλονότι διακοπὴν τῆς τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν σπουδῆς “ἡ μέθοδος πρὸς διδασκαλίαν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης” ὑπὸ τοῦ Κυρίου J. L. Burnouf, ἐγκριθὲν ὑπὸ τῶν διεπόντων τὰ τῆς παιδείας, καὶ διὰ πολυχρονίου χρήσεως καθερωθὲν, πολλάκις ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἐκδόσεως ἀνεφάνη, οὐδεμίαν λαβὸν ἀξιόλογον μεταβολήν, καίτοι πολλαὶ ἐγένοντο ἐπικρίσεις αὐτοῦ (καὶ ἰδίως ὑπὸ τοῦ Κυρίου Courtaud-Divernéresse ἐν ἔτει 1854, καὶ ὑπὸ τοῦ Κυρίου Dübner πολλάκις καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν)· καὶ μόλις τὸ 1859, πεντεκαίδεκα ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συγγραφέως, ἔλαβε σπουδαίας τινὰς βελτιώσεις. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ οἱ Κύριοι Gail (υἱός) καὶ Longueville προσήνεγκον ἡμῖν ἀξιόλογον μετάφρασιν τῆς μεγάλης Ἑλληνικῆς γραμματικῆς τοῦ Matthiae, συγγράμματος δοκίμου ἐν Γερμανίᾳ· οἱ δὲ Κύριοι Courtaud-Divernéresse, Maunoury, Congnet, Dübner, καὶ ἄλλοι ὧν ἀπάντων δύσκολον κατειπεῖν τὰ ὀνόματα, ἐπειράθησαν ἐν ἀνίσῳ ἐπιτυχίᾳ νὰ ὑποστῶσι δύσκολον ἀγῶνα κατὰ τῆς μεθόδου τοῦ Burnouf. Ὁ Κύριος Theil οὐδὲν ἤττον ἀπέτυχεν, εἰ καὶ ἐξελέξατο ἐκ τῶν Γερμανικῶν ἐγχειριδίων τὸ μάλιστα πρὸς τὴν παροῦσαν τῆς ἐπιστήμης κατάστασιν καὶ πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς παρ' ἡμῖν δευτεροβαθμίου ἐκπαιδεύσεως ἀνταποκρινόμενον, τὴν Γραμματικὴν λέγω τοῦ Κυρίου R. Kühner (1846).

Ὁμολογητέον μὲν, ὅτι οὐδεὶς τῶν ἡμετέρων ἐλληνιστῶν προσήνεγκεν ἡμῖν μέχρι τοῦδε πρωτότυπον καὶ πλήρες γραμ-

ματικὸν σύγγραμμα, δυνάμενον παραβληθῆναι πρὸς τὰς μεγά-  
 λας γραμματικὰς τοῦ Buttmann, τοῦ Matthiae, καὶ τοῦ  
 R. Kühner, αἱ τιμῶσι τὴν Γερμανικὴν πολυμάθειαν. Ἄλλ'  
 ὅμως πολλὰ τῆς ἐλληνικῆς γραμματικῆς μέρη ἐξητάσθησαν  
 παρ' ἡμῖν ἐν εἰδικοῖς συγγράμμασιν, ἱκανῶς μαρτυροῦσιν, ὅτι  
 κατὰ τε τὰς γνώσεις καὶ τὴν μέθοδον οἱ παρ' ἡμῖν φιλόλογοι  
 ἀμιλλῶνται πρὸς τοὺς ἡμετέρους ὁμόρους. Τοιαῦται δέ εἰσιν  
 αἱ πραγματεῖαι “περὶ τοῦ τονισμοῦ τῶν ἐλληνικῶν λέξεων”  
 ὑπὸ τοῦ Κυρίου de Sinner (1843), ὑπὸ τῶν Κυρίων Egger  
 καὶ Galuski (1844), καὶ μάλιστα ἡ ὑπὸ τοῦ Κυρίου Longue-  
 ville (1849), ὀλιγώτερον τῶν δύο προειρημένων ἐξ ὁμοειδῶν  
 Γερμανικῶν συγγραμμάτων ὠφεληθεῖσα. Τοιαύτη ὁμοίως  
 ἐστὶν ἡ ἐλληνικὴ προσῳδία, συνταχθεῖσα κατὰ τὸ Γερ-  
 μανικὸν σύγγραμμα τοῦ Passow ὑπὸ τῶν Κυρίων Longueville  
 καὶ Congnet (1848). Ὁ δὲ Κύριος Ad. Regnier ἐδημοσίευσεν  
 ἐν ἔτει 1840 θρυμαστὴν πραγματείαν, περὶ σχηματισμοῦ  
 τῶν ἐλληνικῶν λέξεων, ὡς εἰσαγωγὴν εἰς τὸ “περὶ τῶν  
 ἐλληνικῶν ῥιζῶν” τοῦ Port-Royal· ἔπειτα δὲ μετεσκέυασε καὶ  
 ἀνέπτυξε τὴν πραγματείαν ταύτην εἰς ἓνα τόμον (1855, εἰς 8<sup>ον</sup>),  
 ἐν ᾧ ἡ παράθεσις ἄλλων ἰδιωμάτων Ἰνδο-Εὐρωπαϊκῶν διασα-  
 φηνίζει ἐξαιρέτως τὸν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης σχηματισμόν,  
 καὶ στηρίζει τὴν ἐτυμολογίαν τῶν λέξεων αὐτῆς ἐπὶ ἀρχῶν  
 βασιμωτάτων.

Ἐνταῦθα εὐκαιρόν ἐστιν ἡμῖν σημειῶσαι τὴν ὁσημέραι  
 ἐπαυξάνουσαν ὠφέλειαν ἐν τῇ τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν θεωρίᾳ  
 ἐκ τῆς πρὸς ἀλλήλας, ἢ ἐκ τῆς πρὸς ἄλλα ὁμογενῆ ἰδιώματα  
 παραθέσεως αὐτῶν· αἱ δὲ παραθέσεις αὗται, ἅς ἡ κριτικὴ  
 ὑπέβαλεν ἤδη εἰς ἀκριβῆ τινα καὶ αὐστηρὰν μέθοδον, εἰσακτέαι  
 εἰς τοῦ λοιποῦ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ δευτεροβαθμίᾳ ἐκπαιδεύσει.

Προσπάθειά τις οὐκ ἀτυχῆς ἐγένετο κατὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Κυρίου Egger ἐν τῇ πραγματείᾳ τῇ ἐπιγεγραμμένῃ, Στοιχειώδεις γνώσεις τῆς συγκριτικῆς γραμματικῆς (1<sup>η</sup> ἔκδοσις, 1853 — 6<sup>η</sup> ἔκδοσις, 1865). Ὁ δὲ Κύριος E. Personneaux ἀνέλαβε διαγωνισμὸν τινα πρὸς τὸ ἐγχειρίδιον ἐκεῖνο, ὃς ἀληθῶς ἠδύνατο ἀποβῆναι ὠφέλιμος, ἀλλ' οὐ διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ, ἅτε τοῦ πανεπιστημίου εὐδὺς μετ' ὀλίγον ἐνδάρζυναντος τὴν τῶν καθηγητῶν αὐτοῦ ἐπάνοδον εἰς τὰ, οὕτως εἰπεῖν, ἀρχαῖα ἔθνη(α). Συγχρόνως ὁ Κύριος Giguet, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐμπορούμενος πνεύματος τοῦ νεωτερισμοῦ, ὑφ' οὗ καὶ ὁ K. Egger, ἀπεπειράθη διασαφηνίσαι τὴν ἐλληνικὴν γραμματικὴν (1856), ἐκ τῆς αὐτῆς βοηθούμενος μεθόδου τῆς ἐν τῇ γραμματικῇ τῆς Σανσκριτικῆς γλώσσης· καὶ μετέπειτα (1864) ὁ Κύριος Sommer, οὗ πενθοῦμεν τὸν πρόωρον θάνατον, ἀνενέου τὴν προσπάθειαν ταύτην περὶ τὴν τῶν μεθόδων βελτίωσιν ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ τῇ ἐπιγραφομένῃ, πρῶται γνώσεις τῆς καθόλου γραμματικῆς, προτιθεμένη συνδέσαι διὰ κοινῶν ἀρχῶν τὰς ὑπ' αὐτοῦ ὁμοιόμορφως συντεταγμένας γραμματικὰς τῆς ἐλληνικῆς, τῆς λατινικῆς καὶ τῆς γαλλικῆς, ὥς καὶ τὰς ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν αὐτοῦ συντεταγμένας ὑπὸ διαφόρων συνεργατῶν γραμματικὰς τῶν κυριωτέρων γλωσσῶν τῆς νεωτέρας Εὐρώπης. Αὕτη ἐστὶν ἀναμφιβόλως μεταβολή, πρόωρος μὲν ἴσως ἐπὶ τοῦ παρόντος,

(α) Εὐχαρίστως διαβεβαιῶ, ὅτι, ἤδη τῆς παρούσης ἐκδόσεως ἐκτυπούμενης, ὁ Κύριος A. Bailly, ἀρχαῖος μαθητὴς τοῦ ἀνωτέρου Διδασκαλείου, παρέδωκεν εἰς τύπωσιν νέον λεξικὸν τῶν ἐλληνικῶν καὶ λατινικῶν ῥιζῶν, ἐν ᾧ τὸ μέρος τοῦτο τῆς φιλολογικῆς μαθήσεως ἐκτεθήσεται κατὰ τὰ τελευταῖα συγγράμματα διδασκάλων ἀρίστων, οἷοί περ εἰσιν ὁ Borp, ὁ Eug. Burnouf, καὶ ὁ Schleicher.

ταχέως δὲ ἐπελευσομένη, ὥς δύναται τις ἰδεῖν ἐν τῇ πρὸ ταύτης γενομένη ἐκδόσει. Ὀλίγα ἐκ πολλῶν παραδείγματα μαρτυροῦσι τρανώτατα, ὅποιαν ἢ ἐλληνικὴ γραμματικὴ, καὶ αὐτὴ ἢ στοιχειώδης, προσκτᾶται ὠφέλειαν ἐκ τῶν τοιούτων παραδόσεων· ταῦτα δὲ εἰσιν — ἢ ἐν ἔτει 1847 συνταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κυρίου L. Benloew θεσίς “περὶ τοῦ τονισμοῦ τῶν Ἰνδο-ευρωπαϊῶν γλωσσῶν,” ἢ ὑπὸ τοῦ Κυρίου Ditandy “περὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ ὀνόματος” (1856), καὶ τὰ δύο ὑπομνήματα τοῦ Κυρίου Obry, μαθητοῦ τοῦ Eug. Burnouf “περὶ τῆς ἐλληνικῆς συζυγίας” καὶ “περὶ τῶν παρωχημένων χρόνων τῆς μετοχῆς”, ἀμφότερα περιληφθέντα ἐν τῇ συλλογῇ τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Amiens.

Παρεκτός δὲ τούτων ἱκανῶς ὠφελήσει πρὸς τὴν σπουδὴν τῆς ἐλληνικῆς γραμματικῆς καὶ ἢ πρὸ πολλοῦ παραμεληθεῖσα μελέτη τῶν ἐλλήνων Γραμματικῶν, ὥς ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ “περὶ Ἀπολλωνίου τοῦ Δυσκόλου” ὑπομνήματος τοῦ Κυρίου Egger (1854). Πολλὰς προλήψεις καὶ ἀμαρτήματα δύναται ἐξαλεῖψαι ἐκ τῶν ἡμετέρων διδακτικῶν βιβλίων ἢ ὀρθότερα γνῶσις τῶν κανόνων, οὓς οἱ Ἕλληνες αὐτοὶ ἔγραψαν περὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν γλώσσης· καὶ τὴν ὕλην ταύτην οὐδαμῶς ἐξήντησαν αἱ μέχρι τοῦδε γενομέναι ἔρευναι, καίτοι μετὰ πολλοῦ ζήλου, καὶ μάλιστα ἐπ’ ἐσχάτων, οἱ Γερμανοὶ καταγίνονται περὶ τὰς ἐρεῦνας ταύτας.

Ὁ Letronne, ὁ ἑξοχος οὗτος κριτικός, ἤνοιξεν ὁμοίως καινὴν τινα ὁδὸν εἰς φιλολογικὰς ἐρεῦνας διὰ τοῦ σοφοῦ αὐτοῦ ὑπομνήματος “περὶ τῶν κυρίων ὀνομάτων τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης,” ὃ κατὰ πρῶτον μὲν ἐξεδόθη (1846) ἐν τοῖς χρονικοῖς τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἀρχαιολογικοῦ Συλλόγου (τμήμα Γαλλικόν), ἔπειτα δὲ μετὰ προσθηκῶν ἐν τῷ IH’

τόμῳ τῆς συλλογῆς τῶν ὑπομνημάτων τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῆς ἰδίως φιλολογίας.

Τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου Berger de Xivrey συνταχθὲν, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ συλλογῇ πρὸ μικροῦ συμπεριληφθὲν, ὑπόμνημα “περὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς Καινῆς Διαθήκης” ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ ὑπόθεσις αὕτη, καίπερ ἐν ὀγκωδεστάτοις βιβλίοις ἐξερευνηθεῖσα, ὅμως ἔτι καὶ νῦν ἐπιδέχεται νέας καὶ ἐπωφελεῖς ἐρεῦνας.

## B'.

### Ἐκδόσεις κειμένων.

Ἐνταῦθα πρὸ πάντων εἰσὶ μνημονευτέα τὰ μήπω ἐκδομένα κείμενα, εἴτε κατ' ἰδίαν, εἴτε ἐν τοῖς συνήθως καλουμένοις Ἀνεκδότοις τυγχάνουσι δημοσιευόμενα.

Ὁ πρὸ τινος χρόνου ἐν ἡλικίᾳ τριῶν καὶ ὀγδοήκοντα ἐτῶν, ὡς λύχνος λειψέλαιος, ἀποσβεσθεὶς ἀκάματος γέρων Boissonade, μόλις τὴν πεντάτομον αὐτοῦ συλλογὴν (1829—1833 εἰς 8<sup>ον</sup>), Ἀνέκδοτα Ἑλληνικά, συμπληρώσας, ἐπανέλαβε τὸ ἔργον τοῦτο, καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Ἀνέκδοτα νέα (1844) ἐδημοσίευσε καὶ ἕτερον τόμον, περιέχοντα κείμενα, εἰς τὴν Βυζαντινὴν φιλολογίαν ἀνήκοντα· μετ' οὐ πολὺ δὲ (1846) ἐξέδωκε τὰ ἐν μέρει ἀνέκδοτα συγγράμματα τοῦ σοφιστοῦ Χορικίου τοῦ Γαζαίου, καὶ τὰς Μελέτας τοῦ πολυγράφου Παχυμέρους (1848), ἐπηξημένους διὰ νέας καὶ πληρεστέρας παραθέσεως τοῦ καλουμένου Φιλογέλωτος τοῦ Ἱεροκλέους. Ἀλλὰ μετὰ τοσούτους πόνους, μετὰ τοσαύτην μάσῃσιν, ἐν ᾗ εἰργάσθη πρὸς ἑκδοσιν λίαν μεταγενεστέρων

συγγραφέων, τύχη τις μάλλον ἀξία τῆς αὐτοῦ εὐφυΐας ἀπέκειτο τῷ φιλοπόνῳ ἀνδρί. Ἡ ἐν ἔτει 1840 ὑπὸ τοῦ τότε ὑπουργοῦ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, τοῦ Κυρίου Villemain, ἐμπιστευθεῖσα τῷ Ἑλληνι Μηνᾷ Μινωΐδῃ ἀποστολή, πρὸς ἀναζήτησιν χειρογράφων κειμένων τῶν ἐλλήνων συγγραφέων ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῆς Ἀνατολῆς, ἐπέτυχε πληρέστατα· καὶ ὁ Μηνᾶς ἐπανῆλθε φέρων πολλὰ συγγράμματα, πρὸ πολλοῦ καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος ἑλληνιστῶν νομιζόμενα ἀπολωλότα, καὶ ἐν ἄλλοις τὴν συλλογὴν τῶν ἐμμέτρων μύθων τοῦ Βαβρίου. Ὁ Κύριος Boissonade αὐτοδικαίως ἀνέλαβε τὴν ἐκδοσιν τῆς συλλογῆς ἐκείνης (1844)· καίτοι δὲ τὸ κείμενον τοῦ Βαβρίου ἐπεξεδόθη ἔκτοτε καὶ ἐπιδιωρώθη ὑπ' ἄλλων φιλολόγων (Dübner, Lachmann etc.), ὅμως τὸ τοῦ ἡμετέρου συμπολίτου ἔργον διατελέσει ὄν μνημεῖον τῆς πολυμαθείας καὶ τῆς εὐαισθησίας αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν κατεμάσσομεν, πῶς ἡδύνατο διαμορφῶσαι τοὺς Αἰσωπεῖους μύθους ἢ χεῖρ ἱκανοῦ στιχουργοῦ Ἑλλήνος, ὃν πολλαχοῦ εὐρίσκομεν ἐφάμιλλον τῷ Φαίδρῳ καὶ αὐτῷ τῷ ἀμιμήτῳ ἡμῶν ποιητῇ La Fontaine. Διὰ τοῦτο οἱ ἔμμετροι τοῦ Βαβρίου μῦθοι τάχιστα κατετάχθησαν ἐν τοῖς διδακτικοῖς βιβλίοις τῶν ἡμετέρων Σχολῶν.

Ἐκ τῶν ἄλλων χειρογράφων, ὅσα ὀφείλονται τῇ τοῦ Μηνᾷ Μινωΐδου ἀποστολῇ, αὐτὸς μὲν ὁ Μηνᾶς ἐξέδωκε τὴν Διαλεκτικὴν τοῦ Γαληνοῦ· ἔπειτα δὲ ὁ Κύριος E. Miller, πρὸ πολλοῦ γνωστὸς ἐκδότης ἔκ τε τοῦ παραρτήματος εἰς τοὺς μικροὺς γεωγράφους Ἑλληνας (1840), καὶ ἐκ τῆς δημοσιεύσεως σοφιστικῆς τινος μελέτης, ἐπιγεγραμμένης κόμης ἐγκώμιον (1840), ἣν σοφιστὴς τις ἔγραψεν ἄνωνύμως κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν τοῦ Συνεσίου, φαλάκρας

ἐγκώμιον, καὶ τέλος πάντων ἐκ τῆς δημοσιεύσεως συλλογῆς τῶν ἐν πεζῷ λόγῳ μύθων τοῦ Αἰσώπου (1841), ἀρχαιοτέρας τῆς ὑπὸ τοῦ περιφήμου Πλανούδου γενομένης, ἐξετυπώσατο ἐν Ὁξωνίᾳ (1851) τὰ εἰς Ὠριγένην ἀποδιδόμενα Φιλοσοφούμενα, σύγγραμμα ἐριστικόν, προτιθέμενον διεγείραι διδακτικὰς ἐριδας μεταξὺ τῶν ιστοριογράφων τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς Ἐκκλησίας· τούτου δευτέρα τις ἔκδοσις μετὰ προλεγομένων κριτικῶν, λατινικῆς μεταφράσεως, σημειώσεων καὶ πίνακος ἀλφαβητικοῦ, ἐγένετο ἐν ἔτει 1860 ὑπὸ τοῦ ἀββᾶ Κυρίου P. Cruice. Παρὰ τὰ εἰρημένα ὁ Κύριος Miller ἐκτίσασατο μετ' ὀλίγον νέα δικαιώματα κοινῆς ὑπολήψεως διὰ τῆς πληρεστάτης ἐκδόσεως ποιημάτων, πάντων σχεδὸν τέως ἀνεκδότων, τοῦ Βυζαντινοῦ στιχουργοῦ Μανουὴλ τοῦ Φιλῆ (1855—1857). Δύο δὲ ποιησάμενος περιηγήσεις εἰς τε τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν Ἰταλίαν, δημοσιεύσει μετ' οὐ πολὺ τοὺς καρποὺς τῆς διττῆς ταύτης ἐξερευνήσεως. Ἡ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἔκδοσις τῆς περιηγήσεως τοῦ Κυρίου Miller, καὶ διάφοροι τοῦ αὐτοῦ κοινοποιήσεις, δημοσιευθεῖσαι ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῶν συνεδριάσεων τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῆς ἰδίως φιλολογίας, ἱκανῶς προαναγγέλλουσι τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν ἀξίαν τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀνακαλυφθέντων νέων χειμένων, ἐκτυπουμένων ἤδη δημοσίᾳ δαπάνῃ ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ τυπογραφίᾳ, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Σύμμικτα τῆς ἐλληνικῆς γραμματολογίας.

Ὁ Κύριος Ch. Daremberg, ὠφεληθεὶς ἐν μέρει ἐκ τῶν εὐτυχῶν ἀνακαλύψεων τοῦ Μηνᾶ, ἔδωκεν ἡμῖν ἐν ἔτει 1858 τὴν Γυμναστικὴν τοῦ Φιλοστράτου, πολυτιμότατον πονημάτιον τοῖς ἐπιθυμοῦσι γινώσκειν τὴν ἱστορίαν τῆς παρ' Ἑλλήσιν ἀγωγῆς κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Αὐτοκρατορίας, οὐχ

ἤττον δὲ καὶ τὴν τῆς ἱατρικῆς. Ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἐπεδείξατο ἱατρικὴν πολυμαθεῖαν, δημοσιεύσας (1851—1862) τέσσαρας τόμους τῆς τοῦ Ὁρειβασίου ἐκλογῆς, συνεργοῦντος αὐτῷ καὶ τοῦ Κυρίου Bussemaker. Οἱ τόμοι οὗτοι, ὥς καὶ πολλοὶ τῶν ἄρτι μνημονευθέντων, ἐκδοθέντες ἐκ τῶν πιεστηρίων τῆς Αὐτοκρατορικῆς τυπογραφίας, πρόκεινται λαμπρὸν δείγμα τῆς συλλογῆς τῶν ἐλλήνων ἱατρῶν, δι' ἣν ὁ Κύριος Daremberg εἴκοσι ἤδη ἔτη συλλέγει ἄπειρον καὶ πολύτιμον ὕλην.

Τὰ ἐπὶ τῶν παπύρων τῆς Ἡρακλείας (Herculaneum) διατηρηθέντα κείμενα ἐπέτειναν ὁμοίως τὸν ζῆλον τῶν παρ' ἡμῖν ἐλληνιστῶν. Κατὰ τὰ πανομοιότυπα (fac-simile) τῶν παπύρων ἐκείνων, τὰ κατὰ μέγα μέρος ἀσυνάρμοστα, καὶ ἃ Ὁ Ἀγγλος τις ἐκδότης ἐξέδωκεν ἀποσπάσματα τῶν συγγραμμάτων τοῦ Φιλοδήμου (Oxford, 1824—1825), ὁ ἡμέτερος Κύριος E. Gros προσεπάσθησεν ἐν ἔτει 1840 ἀναπληρῶσαι, ἔπειτα δὲ μεταφράσαι Λατινιστί, καὶ διερμηνεῦσαι τὸ σωζόμενον μέρος τῆς ῥητορικῆς τοῦ συγγραφέως τούτου. Παρατηρήσῃ δέ, ὅτι συγχρόνως καὶ ὁ Κύριος Spengel ἐδημοσίευσεν ἐν Γερμανίᾳ ὁμοίαν τινὰ πραγματείαν ἀναπληρωτικὴν τῆς αὐτῆς ῥητορικῆς· ἀλλὰ διὰ τοῦτο οὐδαμῶς ἐλαττοῦται ἡ ἐφειλομένη τῷ Κυρίῳ Gros τιμή, ὅτι ἐπεδόσθη εἰς ἔργον οὕτω χαλεπὸν καὶ ἐπίπονον, καὶ μέχρι τινὸς ἐπέτυχε τοῦ σκοπομένου.

Εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν τῶν σχεδὸν ἀνεκδότων συγγραμμάτων ὑπάγομεν καὶ τὰ ἀποσπάσματα τῆς περὶ νόμων πραγματείας τοῦ Γεμιστοῦ Πλήθωνος, τὰ ὑπὸ τοῦ Κυρίου Alexandre ἐν ἔτει 1858 ἐκδοθέντα, μετὰ Γαλλικῆς μεταφράσεως γενομένης ὑπὸ τοῦ Pellissier, καὶ μετὰ σημειώσεων, βοηθουσῶν εἰς ἀκριβεστέραν κατανόησιν τοῦ συγγράμματος

τοῦ περιφήμου πλατωνιστοῦ, καὶ τῆς μεταβολῆς, ἣν τὸ πρωτότυπον ἐκείνου πνεῦμα προὔβητο εἰσαγαγεῖν ἐν μέσῃ τῇ ΙΕ' ἑκατονταετηρίδι.

Τὰ ἀνέκδοτα τοῦ πλατωνικοῦ φιλοσόφου Πρόκλου συγγράμματα, τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Κυρίου Cousin καὶ τοῦ Κυρίου Creuzer ἐκδοθέντα, συνηνώθησαν ἐν ἐνὶ τόμῳ σοφῶς ἐπιθεωρηθέντα, ἐπιμελείᾳ καὶ δαπάνῃ τοῦ Κυρίου Cousin. Ὁ περικλεῆς φιλόσοφος, ὃν πρὸ μικροῦ ἀπωλέσαμεν, γέρων ἤδη καὶ ἐξησπενηκώς, ἠβουλήθη προσενεγκεῖν σέβας πολυμαθοῦς ἀνδρὸς πρὸς τὸν Ἀλεξανδρινὸν φιλόσοφον, οὗ τὰ συγγράμματα ἐγένοντό ποτε μία τῶν εὐγενῶν ἐμπνεύσεων, εἰς τῶν διηγεσκῶν πόθων τῆς νεότητος αὐτοῦ.

Τῷ τόμῳ τούτῳ συνέχονται, διὰ τε τὴν ταυτότητα τῆς ὑποθέσεως καὶ τὸ σύγχρονον τοῦ συγγραφέως, τὰ ὑπὸ τοῦ Κυρίου E. Ruelle πρὸ μικροῦ ἐκδοθέντα ἀποσπάσματα τῆς περὶ τῶν ἀρχῶν πραγματείας τοῦ Δαμασκίου. Τὰ ἀποσπάσματα ταῦτα οὕτω συμπληροῦσι τὴν ἑκδοσιν τοῦ συγγράμματος τοῦ Δαμασκίου, οὗ μόνον τὸ πρῶτον μέρος ἐξέδωκεν ὁ Κύριος Kopp ἐν ἔτει 1826, καὶ οὗ πλήρες ἀντίγραφον ἀπόκειται ἐν μόνῃ τῇ ἡμετέρᾳ αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ. Εἴθε ὁ νέος ἐκδότης δυνηθεῖ ἄνευρεῖν ταχέως τὰ μέσα τῆς μέχρι τέλους ἐκδόσεως τοῦ συγγράμματος τούτου, ἐφ' ἧς ἡ Γαλλία, ὡς ἐκ τῶν εἰρημένων καταφαίνεται, ἔχει τι δικαίωμα προτιμῆσεως.

Καὶ ἄλλα δὲ τῆς ἐλληνικῆς γραμματολογίας μέρη ἐπλουτίσθησαν ὁμοίως δι' ἐκδόσεων ἀνεκδότων κειμένων· ταῦτα δ' εἰσὶ — α') τὰ ἀποσπάσματα τοῦ ῥήτορος Δογγίνου, διὰ τῆς ἐκδόσεως ἀποσπασμάτων τινῶν τῆς Ῥητορικῆς, ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Κυρίου Egger γενομένῃ ἐκδόσει (1837). β') Ἡ Ἀνθο-

λογία, διὰ τοῦ παραρτήματος, ὃ ἐδημοσίευσεν ἐν ἔτει 1853 ὁ ἱατρὸς Πίγκολος, λόγιος Ἑλλήν, πρὸ πολλῶν ἐτῶν πολιτογραφηθεὶς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πατρίδι, ἧς τὴν γλῶσσαν ἔγραφε καὶ ἐλάλει ὡς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ, καὶ διὰ καλῶν μεταφράσεων τινῶν ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν ἀριστουργημάτων συντελέσας εἰς τὸ καταστήσαι τὴν ἡμετέραν φιλολογίαν ποθητὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ. γ') ἡ συλλογὴ τῶν Βυζαντινῶν ἱστορικῶν, ἣ προσέθηκεν ὁ Κύριος Brunet de Presle ἐν ἔτει 1853 τὸ κεῖμενον τοῦ Μιχαὴλ Ἀτταλειώτου, καὶ μετ' ὀλίγον (ἐν ἔτει 1855) τὸ ἐλλεῖπον ἐν τοῖς χρονικοῖς τοῦ Νικηφόρου Γρηγορά.

Ἐνταῦθα προσήκει ὑπομνησαι, ὅτι ἡ Ἀκαδημία τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῆς ἰδίως φιλολογίας διατελεῖ ἐπιμελῶς δημοσιεύουσα τὰς ἐν ἔτει 1787 ἀρξαμένας ὑπ' αὐτῆς συλλέγεσθαι *Notices et extraits des manuscrits*. Ἐν τοῖς ἔτεσι δέ, τοῖς ἐν τῇδε τῇ ἐκδόσει περιλαμβανομένοις, ἡ συλλογὴ αὕτη ἐδημοσίευσεν ἄλλα τε σπουδαῖα τεμάχια, καὶ δὴ καὶ τὰ ἐξῆς. α') Τὰ ἀποσπάσματα τῶν εἰς τὴν μουσικὴν ἀναγομένων χειρογράφων, μεταφρασθέντα καὶ σχολιασθέντα, ὑπὸ τοῦ Κυρίου J. H. Vincent, οὗ ἡ εἰδικὴ πολυμαθεῖα διεφώτισεν ἐκ νέου τὴν παρ' ἡμῖν λίαν ἡμελημένην ταύτην ὑπόθεσιν μετὰ τοῖς περὶ ταύτην πόνους τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Burette. Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Κυρίου Vincent προῦκάλεσε διδακτικὰς ἔριδας μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Κυρίων J. P. Rossignol (γράφαντος διατριβὴν περὶ τοῦ δοχμιακοῦ στίχου, 1846), καὶ B. Jullien, γράψαντος δύο θέσεις, τὴν μὲν περὶ τῆς ἀρχαίας μετρικῆς, τὴν δὲ περὶ τῆς ἀρχαίας μουσικῆς, ἐν ἐνὶ τόμῳ συνεκδοθεῖσας ἐν ἔτει 1861· τούτοις δὲ προσθετέον καὶ τὸ ἄρτι ἐκδοθὲν βιβλίον τοῦ Κυρίου Tiron περὶ

τῆς ἐλληνικῆς μουσικῆς, τῆς Γρηγοριανῆς μουσικῆς, καὶ τοῦ τονικοῦ συστήματος τῶν νεωτέρων (1866, Imprimerie impériale). β') Τὰ ἀποσπάσματα τῆς ἱππιατρικῆς, συλλεχθέντα μὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου E. Miller, προσεχῶς δὲ ἐπαυξηθέντα διὰ προσθήκης ὁμοίων ἀποσπασμάτων ἐπιμελεῖα τοῦ ἱατροῦ Daremberg. γ') Ρητορικὴ ἀνώνυμος, δημοσιευθεῖσα ἐν ἔτει 1841 ὑπὸ τοῦ Κυρίου Séguier de Saint-Brisson, ἣν ὁ Κύριος Spengel μετετύπωσεν ἤδη ἐν Γερμανίᾳ. δ') Ἡ συλλογὴ τῶν ἐλληνικῶν παπύρων τῶν τε ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Δουπάρας καὶ τῶν ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ, τὸ μὲν πρῶτον παρασκευασθεῖσα εἰς ἑκδοσιν ὑπὸ τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Letronne, μετὰ δὲ τὸν ἐκεῖνου θάνατον (1848) δημοσιευθεῖσα ἐπιστάσις τοῦ Κυρίου Hase ὑπὸ τοῦ Κυρίου Brunet de Presle, βοηθουμένου ὑπὸ τοῦ Κυρίου Egger, μετὰ εἰσαγωγῶν, συντόμων σημειώσεων, ἀλφαβητικῶν πινάκων, καὶ ἐπαυξηθεῖσα διὰ προσθήκης πολυτίμου ἄτλαντος πανομοιότυπου. Μετὰ πολυχρόνιον προσδοκίαν, οἱ ἀπανταχοῦ λόγιοι δύνανται ἐπὶ τέλους ἀπολαῦσαι τῶν ἱστορικῶν θησαυρῶν τῶν περιεχομένων ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ, ἣν οὕτως εὐτυχῶς συνήγαγεν ἐν ταῖς ἡμετέραις δημοσίαις γραμματοθήκαις ἡ μεγαλοδωρὶα τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως, καὶ ἥς τὰ ἱστορικὰ μαρτύρια, ἐκτεινόμενα ἐπὶ χρονικῆς περιόδου πλέον ἢ ὀκτὼ αἰῶνας περιεχούσης, νέον διαχέουσι φῶς εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἑλλήνων καὶ ὑπὸ τὴν τῶν Ῥωμαίων.

Αἱ ἐπαρχιακαὶ ἡμῶν βιβλιοθήκαι, καίπερ ἅπασαι στερούμεναι χειρογράφων ἐλληνικῶν, ὅμως κατέθεντο καὶ αὗται τὸ ἑαυτῶν μέρος εἰς τὴν συλλογὴν τῶν νέων κειμένων. Ῥητορικά τινα γυμνάσματα, ἐξαχθέντα ἐκ χειρογράφου τῆς

ἐν Bourges βιβλιοθήκης, ἐξεδόθησαν ἐν ἔτει 1863 ὑπὸ τοῦ Κυρίου E. Cougny.

Ἐνὲν τις βιβλιοθήκη, ἥπερ ἐστὶ μία τῶν ὀλίγων ἐξηρευνημένων, ἡ τῆς Escorial, ἐχορήγησε μέρος τῶν ποιημάτων τοῦ Μανουὴλ Φιλῆ, τῶν ὑπὸ τοῦ Κυρίου E. Miller ἐκδοσμένων. Ἀλλ' ὀφείλομεν πλείονα εὐγνωμοσύνην τῇ βιβλιοθήκῃ ταύτῃ διὰ τὰ ἐξ αὐτῆς ληφθέντα ἀποσπάσματα Νικολάου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ὑπὸ μὲν τοῦ Κυρίου Miller γνωσθέντα ἐν Γαλλίᾳ, ὑπὸ δὲ τοῦ Κυρίου Feder ἐν Γερμανίᾳ, καὶ ὑπὸ τοῦ Κυρίου C. Müller δημοσιευθέντα ἐν τῇ ἐλληνικῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Firmin Didot (1849). ταῦτα δὲ καὶ ἰδίᾳ μετετύπωσε τὸ ἐπιὸν ἔτος (1850) ὁ Ἑλλήν ἱατρὸς Πίγκολος, μετὰ διορθώσεων ὠφελίμων καὶ καλλίστης μεταφράσεως, γενομένης ὑπὸ τοῦ Κυρίου Alfred Firmin Didot.

Οὐχ ἥττον μνήμης καὶ σημειώσεως ἄξιός ἐστιν ὁ ζῆλος, ὃν ἀπὸ τινων ἐτῶν ἐπεδείξατο εἰς τῶν παρ' ἡμῖν Ἐκκλησιαστικῶν συλλόγων, ὅπως ἀνανεώσῃ πρὸ πολλοῦ διακεκομμένους παραδόσεις· καὶ οὗτός ἐστιν ὁ σύλλογος τῶν Βενεδικτίνων μοναχῶν τῆς Solesmes· ὃς ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Spicilegium Solesmense* δημοσιεύσας (1852—1858) τέσσαρας τόμους εἰς 4<sup>ον</sup> ἀρχαίων κειμένων, τῶν πλείστων ἐλληνικῶν, ἀναγομένων εἰς τὴν χριστιανικὴν θεολογίαν, ἔντιμον καὶ ἀξιομίμητον ἔδωκε παράδειγμα. Παρατηρητέον δέ, ὅτι ἐν ταῖς ἐκδόσεσι ταύταις πολλὰ τῶν ἐλληνικῶν κειμένων παρίστανται ἐν μόνῃ τῇ Συριστὶ γενομένη ποτὲ μεταφράσει αὐτῶν (Ἀπολογία Μελίτωνος ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν, ἀποσπάσματα ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ Κυρίου Renan), ἢ ἐν τῇ Κοπτικῇ (ἀποσπάσματα τῶν ἐν Νικαίᾳ καὶ ἐν Ἐφέσῳ συνόδων, ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ μακαρίτου C. Lenormant)· καὶ ἐνταῦθα ὑποδείκνυται

νέον μεταλλεῖον, ὅπερ ἐπιμελεία ξένων τινῶν λογίων ἐκμεταλλευθεὶς ἀπέδωκεν ἤδη ἡμῖν πολλάς τῆς ἐθνικῆς καὶ τῆς χριστιανικῆς ἀρχαιολογίας σελίδας, ἃς ἐνομίζομεν ἀπολομένας. Ἐξ ἀπάντων τούτων καταφαίνεται, ὅτι ἡ δημοσιότης τῶν σπουδῶν τούτων ἐξετάσθη καὶ ἐπλουτίσθη κατὰ πάντα τὰ μέρη αὐτῶν. (α)

Μεταβαίνοντες ἤδη εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ἐκ γνωστῶν κειμένων γενομένων ἐκδόσεων, πρωτίστην ἀπασῶν ὀνομάζομεν τὴν ἐν ἔτει 1837 ἀρξαμένην ἐκδίδουσθαι συλλογὴν ὑπὸ τοῦ Κυρίου A. Firmin Didot, ἣ ἐπιγέγραπται Βιβλιοθήκη τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως παρακειμένης, καὶ ἥς ὁ ΝΓ' τόμος, περιέχων τοῦ Θεοφράστου τὰ συγγράμματα, ἐξεδόσθη ἐν ἔτει 1866. Ὁ Ὅμηρος, ὁ Ἡσίοδος καὶ οἱ ἄλλοι ἐπικοὶ ποιηταί, οἱ τραγικοὶ καὶ οἱ κωμικοί, οἱ Ἀττικοὶ ῥήτορες καὶ οἱ κυριώτεροι τῶν ἱστορικῶν, οἱ γεωγράφοι, οἱ μυθιστοριογράφοι, οἱ φιλόσοφοι, ἀπὸ Πλάτωνος καὶ τῶν διδασκάλων αὐτοῦ μέχρι τῶν νεοπλατωνικῶν, οἱ ποικίλα συγγράψαντες (οἷοί περ εἰσιν ὁ Αἰλιανὸς καὶ Ἀθήναιος), ἡ Παλαιὰ Διαθήκη τέλος πάντων (κατὰ τὸ κείμενον τῶν ἐβδομήκοντα), καὶ ἐκλογή ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, πάντα ταῦτα τὰ συγγράμματα μετὰ καταλλήλων ἀλφαβητικῶν πινάκων, καὶ τινὰ ἐξ αὐτῶν μετὰ τῶν ἀρχαίων σχολίων, ἀποτελοῦσι τὴν λαμπρὰν ταύτην συλλογὴν, ἥς ἡ κατὰ μέρη ἀκριβὲς ἐκτίμησις ὑπερβαίνει τὰ ῥια τῆς παρούσης ἐκδόσεως. Μόνα δὲ σημειοῦμεν, ὥς

(α) Ταύταις ταῖς ἐκδόσεσι νῦν προσθεῖναι δυνάμεθα τὸ περίβλεπτον τεῦχος, τὸ ὑπὸ τοῦ κυρίου C. Wetcher γεωσπὶ ἐκδοθὲν· “Πολιορκητικὰ καὶ πολιορκίαι διαφόρων πόλεων.” Poliorcétique des Grecs. Traités théoriques. Récits historiques. (Imprimerie impériale. 1867. 4<sup>o</sup>.)

μάλιστα ἐξέχοντα διὰ τοὺς καταβληθέντας πόνους εἰς κριτικὴν αὐτῶν ἐπεξεργασίαν, τὰ ἐξῆς· τὸν Στράβωνα, ἐκδεδομένον ὑπὸ τῶν Κυρίων C. Müller καὶ Dübner· τὰ δύο πρῶτα μέρη τῶν μικρῶν ἐλλήνων γεωγράφων, ὑπὸ τοῦ Κυρίου C. Müller εἰς τόμους τρεῖς, πολλοὺς περιέχοντας γεωγραφικοὺς πίνακας· τὸν πρῶτον τόμον τῶν ἀποσπασμάτων τῶν φιλοσόφων, ὑπὸ τοῦ Κυρίου Mullaeh· τὰ εἰς Ἀριστοφάνην σχόλια, πληρέστερα καὶ ἀκριβέστερα ἢ ἐν πάσαις ταῖς πρότερον αὐτῶν ἐκδόσεσι, μετὰ λαμπροῦ ἱστορικοῦ πίνακος, τὰ πάντα τῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ Κυρίου Dübner ὀφειλόμενα· Πλουτάρχου τὰ ἅπαντα, ἐπιθεωρηθέντα διὰ παραβολῆς πάντων τῶν χειρογράφων τῆς Αὐτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης, ἣν ἐπιμελῶς ἐποιήσατο ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος ὁ Ἕλλην Κοντός, καὶ ἣ μέχρι νῦν κατελείπετο ἀνέκδοτος καὶ ἄχρηστος· τὴν ἐν ἐνὶ τόμῳ συλλογὴν τῶν ἀποσπασμάτων των κωμικῶν ποιητῶν, ἐν ἣ ὁ Κύριος Bothe μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιτυχίας καὶ ἅμα βελτιώσεως ἀξιολόγου συνεκεφαλαίωσε τοὺς ἀπείρους πόνους τοῦ Meineke καὶ τῶν τὴν συνέχειαν τοῦ ἔργου ἐκείνου ἀναλαβόντων· τοὺς τέσσαρας τόμους, ἐν οἷς ὁ Κύριος C. Müller συνήγαγεν ἐν καλῇ τάξει καὶ ἐσχολίασε τὰ σωζόμενα ἀποσπάσματα πλειόνων ἢ πεντακοσίων ἱστορικῶν ἐλλήνων, ὧν ἀπώλοντο τὰ συγγράμματα· ἀληθῶς θεσαυρὸς ἱστορικῆς ὕλης διεσπαρμένης μέχρι τοῦδε, ᾧ προστεθήσεται μετ' οὐ πολὺ καὶ πέμπτος συμπληρωτικὸς τόμος, περιλαμβάνων ἐν ἄλλοις τεμαχίοις καὶ ἀποσπάσματα ἱστορικῶν ἐλλήνων, περιεχόμενα ἐν μεταφράσεσιν εἰς Ἀνατολικὰς γλώσσας, ὧν ἄρτι ἐσημειώσαμεν τὴν χρησιμότητα εἰς τοιαύτας ἐρεῦνας. Ὁ τὴν Ἀρρίανου ἀνάβασιν περιέχων τόμος φέρει ὡς παράρτημα καὶ τὸ περὶ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου

ιστορικὸν μυθιστόρημα τοῦ Ψευδο-Καλλισθένους, οὗ μόνον τὰ ἀποσπάσματα προεξέδωκεν ὁ Κ'ριος Berger de Xivory ἐν ταῖς ὑπ' αὐτοῦ συνειλεγμέναις Τερατολογικαῖς παραδόσεσι (1836)· ταῦτα δὲ καὶ ἐν τῷ ΙΓ' τόμῳ τῶν Συνόψεων καὶ ἀποσπασμάτων τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν ἦσαν ἐκδεδομένα.

Ἡ συλλογὴ τῶν ἀττικῶν ῥητόρων καὶ τῶν σοφιστῶν οὐχ ἥττον ἐστὶν ἀξιόλογος, ὅτε δὴ παρέχουσα ἡμῖν πλείονα πάσης ἄλλης ἐκδόσεως τὰ ἀποσπάσματα τῶν ῥητορικῶν λόγων, ὧν ἀπωλέσαμεν τὸ πλῆρες κείμενον. Ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ συνήχθησαν πρῶτον ἤδη οἱ λόγοι τοῦ Ὑπερίδου, ἀπροσδοκῆτως ἀνευρεθέντες κατὰ τοὺς ἀπὸ τοῦ 1848 ἀνακαλυφθέντας παπύρους ἐν ταῖς νεκροπόλεσι τῆς Αἰγύπτου, καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐκδοθέντες ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπὸ τῶν Κυρίων Harris καὶ Babington, ἔπειτα δὲ ἐν Γερμανίᾳ ὑπὸ τῶν Κυρίων Boeckh, Schneidewin καὶ ἄλλων σοφῶν. Ἀλλὰ μόλις ὁ δεύτερος οὗτος τόμος τῶν ἀττικῶν ῥητόρων συνεπληρώθη ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τοῦ Κυρίου C. Müller, καὶ ἰδοὺ ἡ Ἀγγλία ἀπέστειλεν ἡμῖν (ἐν ἔτει 1856) νέας καὶ ὠραιότατας σελίδας τοῦ αὐτοῦ ῥήτορος. Παρευθὺς δύο Γάλλοι ἐλληνισταὶ ἐπεχείρησαν καταστῆσαι ἡμῖν εὐχρήστους τὰς σελίδας ἐκεῖνας, περιεχούσας τὸν ἐπιτάφιον τοῦ Λυσίου εἰς Λεωσθένην καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ πεσόντας ἐν τῷ Λαμιακῷ πολέμῳ· τούτων δὲ ὁ μὲν Κύριος Dehèque ἐξέδωκε τὰς σελίδας ἐκεῖνας ἐλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ κατ' αὐτὸ τὸ σχῆμα τῆς Διδοτείου βιβλιοθήκης (1858), ὁ δὲ Κύριος Caffiaux μετέφρασεν αὐτάς, καὶ οὐκ ἐπαύσατο διορθῶν τὸ κείμενον αὐτῶν ἐν τρισὶν ἐπαλλήλαις ἐκδόσεσι (1858, 1861, 1866). Ἄλλα τινὰ τοῦ Ὑπερίδου ἀποσπάσματα (λόγος κατὰ Δημοσθένους ἐν τῇ Ἀρπάλου

δίκη), καὶ ταῦτα ὡς ἔρμαιον ἀνευρεθέντα, ἡγοράσθησαν πρὸ ὀλίγου ἐκ τῶν χειρῶν Ἀθηναίου τινός, κατέχοντος αὐτὰ ὡς ιδιόκτητα, παρὰ τοῦ Κυρίου Michel Chasles, μέλους τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας· ἀναγνωσθέντα δὲ καὶ ἐρμηνευθέντα ὑπὸ τοῦ Κυρίου Egger, δημοσιευθήσονται μετ' οὐ πολὺ ἐν τῷ ἤδη ἐκτυπούμένῳ τόμῳ τῶν ὑπομνημάτων τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν.

Καὶ ἄλλοι δὲ συγγραφεῖς ἐπηυξήθησαν ὁμοίως ἐν τῇ Διδοτείῳ βιβλιοθήκῃ, ἢ ἐπαυξηθήσονται προσεχῶς, διὰ προσθήκης ἀνεκδότων κειμένων.

Ἀλλὰ κατ' ἐξαίρεσιν, δικαιουμένην ἐκ τῆς ἀνθεντικότητος τοῦ σχολιαστοῦ, ἡ ἐλληνικὴ Ἀνθολογία διαπρέπει ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ, ὡς περιέχουσα τὰς σημειώσεις, ἃς πρὸ πολλοῦ συλλέξας εἶχεν ὁ Κύριος Boissonade ἐπὶ σκοπῷ νέας ἐκδόσεως τῆς Ἀνθολογίας· ἀποθανόντος δὲ τοῦ περικλεοῦς ἐκείνου ἐλληνιστοῦ, ὁ Κύριος Dübner παρασκευάζων εἰς ἔκδοσιν τὰς σημειώσεις ταύτας, ἐπεθεώρησε καὶ συνεπλήρωσεν αὐτάς, βοηθούμενος ὑπὸ τελειοτέρων πόνων ἄλλων ξένων κριτικῶν.

Ἐπειδὴ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Dübner ἐπαναλαμβάνεται συνεχῶς, καὶ ἔτι ἐπαναληφθήσεται ἐν τῷ προκειμένῳ σχεδιογραφήματι τῶν ἐν Γαλλίᾳ καταβληθέντων φιλολογικῶν πόνων ἐν τοῖς τελευταίοις τριάκοντα ἔτεσι, δραττόμεθα τῆς περιστάσεως ταύτης, ὅπως παρατηρήσωμεν (οὐχὶ βεβαίως ἄνευ λύπης τινὸς ἐξ ἐθνικῆς φιλοτιμίας προερχομένης), ὅτι οἱ τοσαύτας παρασκευάσαντες ἐκδόσεις ἐν τῇ Διδοτείῳ βιβλιοθήκῃ σοφοὶ ἄνδρες ἅπαντες, ἢ σχεδὸν ἅπαντες, εἰσὶ Γερμανοί. Τοῦτο κατὰ γε τὴν ἐμὴν γνώμην οὐκ ἐμφαίνει ἀμέλειάν τινα τῶν ἡμετέρων συμπολιτῶν περὶ τὴν τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων σπουδὴν (καὶ τὰ ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδέσει συνηγμένα γεγονότα

ἱκανῶς μαρτυροῦσι περὶ τούτου), ἀλλὰ τὴν διάφορον τροπὴν, ἣν λαμβάνει παρ' ἡμῖν ἢ τῶν ἐλληνιστῶν παιδεία. Καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἄνωτέρῳ Διδασκαλείῳ ἡ κυρίως λεγομένη φιλολογία ἀείποτε σχεδὸν ὑποχωρεῖ εἰς τὴν κριτικὴν τῶν γραμμάτων· τὰ δὲ ζητήματα τῆς καλαισθησίας προτιμῶνται τῶν τῆς κριτικῆς τῶν λέξεων καὶ τῶν τῆς γραμματικῆς. Ἡμεῖς παρασκευάζομεν διδασκάλους ἱκανοὺς ἐρμηνεῦσαι τὰ ἐκλεκτὰ κείμενα, καὶ ἐμποιῆσαι τοῖς διδασκομένοις τὸν πόσον τῶν ἐν αὐτοῖς καλλονῶν, σπανίως δὲ φιλολόγους ἱκανοὺς ἐκπληρῶσαι ἔργον ἐκδότου, πρὸς ὃ τοῦναντίον ἡ Γερμανία περιέχει, καὶ ἀκαταπαύστως προσκτᾶται, στρατιὰν ὅλην φιλοπόνων ἐργατῶν, πάντοτε προθύμων εἰς τὸ ἔργον τοῦτο. "Οσοι δὲ τῶν ἡμετέρων ἐλληνιστῶν ἀσχολοῦνται περὶ τὴν γνῶσιν τῶν χειρογράφων καὶ τῶν παλαιῶν ἐκδόσεων, καὶ ἐπίστανται διερευνᾶν αὐτά, καὶ μεθοδικῶς ἀποκαθιστάναι καὶ δικαιολογεῖν τὴν διόρθωσιν κειμένου τινός, οὐδ' αὐτοὶ πράττουσι τὸ ἔργον τοῦτο ἐν τῇ αὐστηρότητι, καὶ μάλιστα ἐν τῇ προθυμίᾳ ἐκείνῃ, ἣν καταβάλλει ὁ ἐν τοῖς Γερμανικοῖς σχολείοις ἐκπαιδευθεὶς φιλόλογος.

Παρεκτὸς δὲ τούτου, οἱ πέραν τοῦ Ῥήνου σοφοὶ ἰδίαν κέκτηνται ἐπιτηδειότητα εἰς τὸ συλλέγειν καὶ συναρμόζειν τὰ κείμενα, ὥς μαρτυροῦσιν αἱ ὑπὸ τῶν Κυρίων Bothe, C. Müller καὶ Mullach χορηγηθεῖσαι τῇ Διδοτείῳ βιβλιοθήκῃ συλλογαί.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους ὁ Κύριος Didot, ἄνευ προβουλής τινος, προσέλαβε συνεργάτας ἄλλοδαπούς, ὧν ὁ ἀληθῶς δραστηριώτατος Κύριος Dübner πρὸ πολλοῦ ἐστὶ πεπολιτογραφημένος ἐν Γαλλίᾳ. Ἀλλ' ὅμως ὁμολογητέον ἐτέρωθεν, ὅτι, εἰ καὶ ἐν Γερμανίᾳ ἐγένοντο συλλογαί τῶν ἐλλήνων συγγραφέων ἐσχολιασμένοι ἢ ἀσχολίαστοι, οὐδεὶς τῶν ἐκεῖ φιλολόγων

ἔθετο κατὰ νοῦν, καὶ οὐδεὶς τῶν ἐκεῖ ἐκδοτῶν ἠδύνατο ἀναλαβεῖν τὴν ἐκτέλεσιν ἔργου παραμύλλου τῷ Διδοτείῳ, ὃ μέχρι νῦν ἐξητάσαμεν. Ἀπητεῖτο πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου τούτου κατάστημα σταθερῶς διωργανωμένον, θέλῃσις ἰσχυρὰ καὶ μεγαλοπράγμων, καὶ ἐπὶ τούτοις ἡ ὑποστήριξις κυβερνήσεως προστατευτικῆς τῶν γενναίων καὶ δυσκόλων ἐπιχειρήσεων· τοῦτο παρέσχεν ἡ Γαλλία· καὶ διὰ τοῦτο νέα προσεκτῆσατο δικαιώματα εὐγνωμοσύνης παρὰ παντὸς τοῦ φιλολογικοῦ κόσμου.

Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ φιλολογία τρεῖς μόνους ἢ τέσσαρας τόμους ἐκτῆσατο μέχρι νῦν ἐν τῇ ἐλληνικῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ F. Didot. Ἄλλος δέ τις ἀξιότιμος τυπογράφος τῶν Παρισίων, ὁ Κύριος Gaume, ἐξέδωκεν ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι καὶ μετὰ χρησίμων βελτιώσεων τὰ συγγράμματα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ τοῦ ἁγίου Βασιλείου κατὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν Βενεδικτίνων μοναχῶν τοῦ Saint-Maur· ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦτο οὐ προέβη περαιτέρω. Ἡ ἔκδοσις πλήρους ἐλληνικῆς Πατρολογίας ἀπέκειτο μετ' ὀλίγα ἔτη εἰς τὴν ἀποφασιστικὴν θέλῃσιν τοῦ ἀββᾶ Migne· καὶ τὸ ἔργον τοῦτο προέβη κατὰ σχέδιον οὕτω μέγα, καὶ μετὰ τοσαύτης ταχύτητος ἐκτελούμενον, ὥστε ὁ γενναῖος ἐκδότης ἐθυσίασεν ὑπὲρ τῶν δύο τούτων πλεονεκτημάτων ἄλλας τινὰς τελειότητας, ἀναγκαίας εἰς ἔκδοσιν ἀληθῶς φιλολογικὴν.

Τὸ καταστήσαι εὐώνητα καὶ εὐχρηστα τοῖς πλείστοις τῶν ἀγοραστῶν, κληρικοῖς τε καὶ λαϊκοῖς, πάντα τὰ ἐλληνικά, λατινικά καὶ γαλλικά κείμενα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς γραμματολογίας, καὶ πάντα τὰ διδακτικά βιβλία τοῦ τε δόγματος καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, πάντως ἐστὶν ἀξιέπαινος σκοπός· οὐχ ἥττον δὲ ἀξιέπαινον τὸ κατορθῶσαι τὸ σκοπούμενον διὰ μόνων τῶν πόρων τῆς ἰδιωτικῆς ἐργασίας.

Μόνων ἐξεταζομένων ἐνταῦθα τῶν 107 τόμων, ἐν οἷς περιέχονται οἱ Πατέρες τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, οἱ χρονογράφοι καὶ οἱ περὶ Ὀρησκευτικῶν ζητημάτων ἐρίζοντες Βυζαντινοί, καὶ οἵπερ ἀποτελοῦσι μέρος τῆς μεγάλης συλλογῆς τῆς ὑπὸ τοῦ ἀββᾶ Migne ἐκδοθείσης, ὀφείλομεν ὁμολογῆσαι, ὅτι διὰ τῶν τόμων τούτων ἐγνώσθησαν τοῖς φιλολογοῦσι πολλὰ τῶν συγγραμμάτων, ὧν αἱ πρότερόν ποτε γενόμεναι ἐκδόσεις ἦσαν σπάνιαι, ἢ δαπανηραὶ διὰ τὸ πολυτελές τῆς ἐκδόσεως. Οὕτω λοιπὸν οἱ 107 ἐκεῖνοι τόμοι συνήργησαν πρὸς τὸ ἐπαναγαγεῖν τὸν γαλλικὸν κλῆρον εἰς τὴν ἐπίπονον σπουδὴν· ἀλλὰ πολλαὶ τῶν μετατυπώσεων τούτων ἐγένοντο μετὰ τινος ἀμελείας, καὶ μᾶλλον ἀρέσκουσι διὰ τὸ εὐῶνον, ἢ διὰ τὴν εὐκολίαν τοῦ ἀναγινώσκειν αὐτάς ἐν ἐκτάσει, καὶ ποιεῖν ἐν αὐταῖς ἐρεῦνας ἀληθοῦς κριτικῆς. Καὶ ὅμως τινὰ τῶν ἐν τῇ Πατρολογίᾳ τοῦ Migne περιεχομένων συγγραμμάτων διακρίνονται, τὰ μὲν (οἷα τὰ Ὠριγένους) διὰ τὴν κριτικὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ κειμένου, τὰ δὲ (οἷα τὰ Φωτίου) διὰ τὴν ὠφέλιμον συναγωγὴν τῶν μέχρι τοῦδε ἐν μερικαῖς ἐκδόσεσι διεσπαρμένων κειμένων.

Μετὰ τὰς μεγάλας ταύτας συλλογὰς μνημονεύσομεν ἤδη μικροτέρων τινῶν καὶ ἰδίων ἐκδόσεων, ἐξ ὧν ἱκανῶς μαρτυρεῖται, ὅτι ἐν τῷ διαστήματι τῶν τελευταίων πέντε καὶ εἴκοσιν ἐτῶν ἡ γαλλικὴ φιλολογία παρήγαγε βιβλία τινά, ἐν οἷς μετ' ἐπιτυχίας ἐφηρμόσθη ἡ τέχνη τοῦ διορθοῦν καὶ ἐρμηνεύειν τὰ κείμενα.

Ἐν ἔτει 1840, κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου Miller συνταχθὲν Παράρτημα εἰς τοὺς μικροὺς γεωγράφους ἑλληνας, ὁ μακαρίτης Letronne ἐνησχόλει πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἀγχίνοιαν καὶ πολυμάθειαν εἰς ἐπιδιόρθωσιν τοῦ μικροῦ γεωγραφικοῦ ποιήματος Σκύμνου τοῦ Χίου· εἴκοσι δὲ μετὰ

ταῦτα ἔτη ὁ Κύριος Charles Thurot, κληρονόμος ὀνόματος κλεισθέντος ὑπὸ τε τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὡς ἑλληνιστῶν, προσήνεγκεν ἡμῖν “περὶ τῆς πολιτικῆς, τῆς διαλεκτικῆς καὶ τῆς ῥητορικῆς τοῦ Ἀριστοτέλους” σειρὰν τινα μελετῶν, ἐν αἷς ἡ ὁρσὴ ἀνάγνωσις πολλῶν χωρίων τῶν συγγραμμάτων ἐκείνων ἀποκατέστη καὶ ἀπεδείχθη διὰ σπανίας εὐφυΐας. Ἐν ἔτει 1863 ὁ ἱατρὸς Πίκκολος ἐδημοσίευσε διωρθωμένην ἔκδοσιν τῆς περὶ ζώων ἱστορίας, πολλὴν μαρτυροῦσαν ἱατρικὴν καὶ φιλολογικὴν ἐμπειρίαν· ἐν ἔτει δὲ 1865, κατ’ αὐτὴν τὴν προτεραίαν τοῦ θανάτου αὐτοῦ, συνεπλήρου ὁμοίαν ἔκδοσιν τῶν Ποιμενικῶν τοῦ Λόγγου.

Ἐτι πληρέστερόν ἐστι τὸ ἔργον τοῦ Κυρίου C. Alexandre “περὶ τῶν Σιβυλλαίων χρησμῶν” (1840—1856). Συλλογὴ πάντων τῶν κειμένων τούτων, ἐπιθεωρηθέντων καὶ διωρθωθέντων κατὰ διάφορα χειρόγραφα, καὶ ἐνιαχοῦ κατ’ εὐτυχεῖς τοῦ ἐκδότου εἰκασίας, ἕμμετρος λατινικὴ μετάφρασις ἀκριβῆς καὶ εὐφραδής, διατριβαί, ἐν αἷς ἡ ἱστορία τῶν Σιβυλλῶν καὶ τῶν χρησμῶν αὐτῶν μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας διερευνᾶται, ταῦτα πάντα τὰ πλεονεκτήματα καθιστῶσι τοὺς δύο τούτους τόμους πρότυπον πολυμαθείας καὶ ὁρσῆς κριτικῆς. Διὰ τοῦ Κυρίου Th. H. Martin μελέται περὶ τοῦ Τιμαίου τοῦ Πλάτωνος (1841) περιέχουσιν οὐ μόνον τὸ κείμενον καὶ τὴν μετάφρασιν τοῦ περιφήμου τούτου διαλόγου, ἀλλὰ καὶ πολλὰς βαθείας ἐρεῦνας πάντων τῶν ἐν αὐτῷ διεγειρομένων ζητημάτων· καὶ ἐν ταῖς μελέταις ἐκείναις ὁ συγγραφεὺς ἔθετο τὴν βάσιν ἄλλου συγγράμματος ὠφελιμωτάτου, Ἱστορία τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, οὗ συνέταξεν ἔπειτα καὶ ἐξέδωκε πολλὰ κεφάλαια.

Ἡ ἑλληνο-γαλλικὴ ἔκδοσις τῶν χαρακτήρων τοῦ Θεο-

φράστου μετὰ σημειώσεων ὑπὸ τοῦ Κυρίου Stiévenart (1842) προσήκει τῇ αὐτῇ τάξει τῶν κατὰ τὰς ἀληθεῖς ἀρχὰς τῆς φιλολογίας ἐσχεδιασμένων καὶ συντεταγμένων συγγραμμάτων. Τὴν αὐτὴν ὀφείλομεν ἀποδοῦναι τιμὴν τῇ νέα ἐπεξεργασμένη ἐκδόσει τῶν τραγωδιῶν τοῦ Αἰσχύλου (1858—1867) ὑπὸ τοῦ Κυρίου H. Weil, Γερμανοῦ μὲν τὸ γένος σοφοῦ, υἱοθετηθέντος δὲ ὑπὸ τῆς Γαλλίας, ἐνθα διδάσκει τὴν ἀρχαίαν γραμματολογίαν ἐν τῷ Βεζοντίωνος πανεπιστημίῳ. Καὶ λυπηρὸν μὲν, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο, ἐν ᾧ διαπρέπει βαθεῖα κριτικὴ καὶ καλαισθησία, οὐχ εὔρεν ἐκδότην παρ' ἡμῖν, καὶ διὰ τοῦτο ὁ φιλόλογος ἀνὴρ ἠναγκάσθη ἐκτυπῶσαι αὐτὸ ἐν Γερμανίᾳ· ἀλλ' εὐτυχῶς ἐπανορθοῦται νῦν ἡ ἑλλειψις αὕτη, προσενηχθείσης τῷ Κυρίῳ Weil τῆς ἀναγκαίας συνδρομῆς ὑπὸ Γαλλικοῦ τινος βιβλιοπωλείου, τοῦ τῶν Κυρίων Hachette καὶ Σ<sup>α</sup>, πρὸς ἐκτύπωσιν τῆς νέας αὐτοῦ ἐκδόσεως τῶν τραγωδιῶν τοῦ Εὐριπίδου, ἧς δείγμα (ὁ Ἰππόλυτος) ἀπόκειται νῦν διαπρέπον ἐν τῇ παγκοσμίῳ Ἐκδόσει. Τὸ αὐτὸ βιβλιοπωλεῖον, ὁρῶν ποιησάμενον ἐκλογὴν, ἀνέθετο τῷ Κυρίῳ Tournier, διδάκτορι τῆς φιλολογίας, τὴν φροντίδα τῆς ἐκδόσεως τῶν τοῦ Σοφοκλέους τραγωδιῶν· τρεῖς δὲ τῶν τραγωδιῶν τούτων (ὁ Αἴας, ἡ Ἥλέκτρα καὶ ὁ Φιλοκτήτης) διαπρέπουσιν ὁμοίως ἐν τῇ παγκοσμίῳ Ἐκδόσει, διττὸν προσφέρουσαι δείγμα τοῖς τὰ τοιαῦτα κρίνειν ἐπισταμένοις, φιλολογικῆς ἀκριβείας καὶ τυπογραφικῆς καλλονῆς (α).

Ἐξ ὁμοίας παραβολῆς χειρογράφων, τῶν πλείστων οὕτω ἐξηρευνημένων, προῆλθε καὶ ἡ νέα ἐκδοσις Δίωνος τοῦ

(α) Μετὰ τὴν τῆς παρούσης ἐκδόσεως ἐκτύπωσιν ἐξεδόθησαν ὑπὸ μὲν τοῦ K. Weil ἑπτὰ τραγωδίαι τοῦ Εὐριπίδου, ὑπὸ δὲ τοῦ K. Tournier αἱ τοῦ Σοφοκλέους ἑπτὰ.

Κασσίου, μετὰ σημειώσεων καὶ μεταφράσεως Γαλλικῆς, ὑπὸ τοῦ Κυρίου E. Gross, ὃς καὶ πρὸ τούτου πρῶτος μετέφρασε γαλλιστὶ τὰ Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσεῶς κριτικὰ ὑπομνήματα. Ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ ἡ τοῦ Κυρίου Gross ἐπιστημονικὴ μέθοδος, ὀλίγον ἀσαφὴς φαινομένη κατ' ἀρχάς, καθίσταται σαφεστέρα ἀπὸ τόμου εἰς τόμον (1845—1855). ἄλλ' ὁ θάνατος διέκοψε τὸ ἔργον τοῦ φιλοπόνου συγγραφέως, ἥδη ἀρχομένου τοῦ πέμπτου τόμου· καὶ διὰ τοῦτο ἡ συνέχεια αὐτοῦ ἐνεπιστεύθη τῷ Κυρίῳ Val. Boissée, ὃς μέχρι νῦν προήγαγεν αὐτὸ εὐτυχῶς μέχρι τοῦ ὀγδόου τόμου, καὶ συμπληρώσει ἐν τῷ δεκάτῳ.

Οὐδεὶς ἴσως νομίζει παράλογον προσῆκην, ὅτι συνάπτομεν τοῖς διαφόροις τούτοις πονήμασι καὶ τὰς ὑπὸ τοῦ Γενευαίου Κυρίου Vaucher ἐκδοθεῖσας Κριτικὰς μελέτας τῆς περὶ ὕψους πραγματείας καὶ τῶν ἄλλων συγγραμμάτων τοῦ Δογγίνου (1854). Ἀναντιρρήτως ὁ τόμος οὗτος περιλαμβάνει πληρεστάτην συλλογὴν τῶν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ περιφήμου ῥήτορος Δογγίνου δημοσιευθέντων κειμένων· καὶ αὐτὸ δὲ τὸ παράδοξον, ὃ διὰ λόγων εὐπροσώπων διῆσχυρίζεται ὁ Κύριος Vaucher, ἀποδιδούς τῷ Πλουτάρχῳ τὴν περὶ ὕψους πραγματείαν, ἔμελλεν ἴσως ἀποδοῦναι τῷ βιβλίῳ τοῦ Γενευαίου φιλολόγου χαρακτῆρα ὅλως γαλλικόν, εἰ μὴ διεφαίνετό πως ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτοῦ τὸ ἄλλοτε καλούμενον ὕφος ἀλλοδαπόν, ἢ προσπεφευγός (*style réfugié*).

Ἐπειδὴ ἅπαξ ἐξήλθομεν πέραν τῶν Γαλλικῶν ὁρίων, ὅπως σημειώσωμεν τὸ ἔργον Ἑλβετοῦ ἐλληνιστοῦ καὶ φίλου τῆς Γαλλίας, ἧς τὴν γλῶσσαν ἐλάλησε πάντοτε κατὰ προτίμησιν, μὴ ἐπανέλθωμεν οἴκαδε, πρὶν ἢ σημειώσωμεν ἐν ταῖς Γενευαίαις ἐκδόσεσι καὶ τὸ Θουκυδίδειον Λεξικὸν τοῦ

Κυρίου Bétant (1843—1847), ὡς προῖον ἀκριβοῦς ἀναλύσεως τοῦ κειμένου τοῦ Θουκυδίδου, ἴδιον παρέχον κῦρος τῇ γαλλιστὶ γενομένῃ, καὶ ἐν Γαλλίᾳ ἐκδοθεῖσῃ, μεταφράσει τοῦ περικλεοῦς ἱστορικοῦ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως (Collection d'Hachette, 1863).

Ἐκδόσεις τινές, εἰς ἰδίαν τῶν μαθητῶν χρῆσιν προωρισμέναι, ἐτιμήθησαν διαφερόντως ὑπὸ τῶν λογίων. Τοιαύτη ἐστὶν ἡ συλλογὴ τῶν δημηγοριῶν τοῦ Θουκυδίδου (1819—1848) ὑπὸ τοῦ Κυρίου Longueville, ἐν ᾗ μόνον δύναται τις ἀνευρεῖν ἀμάρτημα τὴν ὑπερβολὴν αὐτῇ τῶν ἐξαιρέτων πλεονεκτημάτων· λέγω δὴ τὰς μακράς καὶ ὑπερακριβεῖς ἀμφισβητήσεις, ἐξ ὧν ὁ συγγραφεὺς οὐ διευκρινεῖ σαφῶς τὴν λύσιν τῶν πολλῶν δυσκολιῶν, ὅσαι ἀπαντῶσιν ἐν τῷ ἐλληνικῷ κειμένῳ. Τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται ἀμάρτημα καὶ ἐν τῇ σοφῇ ἐκδόσει τῶν δύο περὶ τοῦ στεφάνου δημηγοριῶν τοῦ Δημοσθένους καὶ τοῦ Αἰσχίνου, ὑπὸ τοῦ Κυρίου Landois (1843—1844)· ἀλλ' ἐν τῇ καταριθμήσει τῶν τοιούτων ἐκδόσεων ὀφείλομεν ἄρκεσθῆναι εἰς συντομωτάτας δηλώσεις. Τῷ ὄντι, ἀπὸ τοῦ 1830, φερμὸν ἐπιδείκνυνται ζῆλον οἱ βιβλιοπῶλαι ἐκδότες τῶν διδακτικῶν βιβλίων, ὅπως ἀνανεώσωσι τὸ ἀπηρχαιωμένον ἄθροισμα τῶν εἰς κατ'ηγγῆτας καὶ μαθητάς χρησίμων συγγραμμάτων. Τὸ ἀρχαιότατον τῶν ἐν Παρισίοις βιβλιοπωλείων, τῶν τὰ διδακτικὰ βιβλία ἰδίως ἐμπορευομένων, ὅπερ ἐστὶ τὸ τῶν Delalain, τὸ διαδεχθὲν το τῶν Barbou, καίπερ πολλάς ἔχον παλαιὰς ἐκδόσεις τοιούτων βιβλίων, ὅμως ἐνόμισεν ἀναγκαίαν τὴν ἀνανέωσιν τῶν ἐκδόσεων τούτων, καὶ ἀνέλαβε τὴν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν αὐτῆς. Ὅθεν ἐξέδωκεν ἐν ἄλλοις τὰς σοφὰς μελέτας τοῦ Longueville περὶ τῶν δημηγοριῶν τοῦ Ηροδότου καὶ Θουκυδίδου, ἔπειτα δὲ καὶ τὴν ἐλληνικὴν

ἱστορικῶν δημηγοριῶν συλλογὴν, μεθοδικώτερον ὑπὲρ τῶν μαθητῶν διασκευασθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Κυρίου Pillon· καὶ ἤδη ἔχει ἰδίαν ἐκδοσιν τοῦ Πινδάρου, ἐκλογὴν τῶν ἐλλήνων Πατέρων, τῶν ἐλλήνων τραγικῶν, τῶν κωμωδιῶν τοῦ Ἀριστοφάνους, μετα συντόμων καὶ χρησίμων σημειώσεων ὑπὸ καθηγητῶν τῶν ἡμετέρων διδασκηρίων. Τὰς αὐτάς καὶ ὁ βιβλιοπώλης Κύριος Belin καταβάλλει προσπαθείας, ἐπιτυχεῖς ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὅπως διατηρήσῃ τὸν ἡμέραν ἐξ ἡμέρας δυσκολώτερον γινόμενον τοῦτον διαγωνισμόν· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ βιβλιοπώλης A. Durand, ὅπως διὰ χρησίμων ἐκδόσεων συντελέσῃ εἰς τὴν προαγωγὴν τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων. Ἐν ἄλλαις ἐκδόσεσι, ἅς τὸ βιβλιοπωλεῖον τοῦ Κυρίου Hachette ἐδημοσίευσεν, ἀριθμητέον τραγωδίας τινὰς τοῦ Σοφοκλέους, ἐπιθεωρηθεῖσας καὶ σχολιασθεῖσας ὑπὸ τοῦ Κυρίου de Sinner· τὰς ὥδὰς τοῦ Πινδάρου, μετὰ πολυτίμου μεταφράσεως τοῦ Κυρίου Sommer· ἐκλογὴν ἀποσπασμάτων ἐκ τῶν ἐλλήνων Πατέρων, ὑπὸ τοῦ Κυρίου de Sinner· πολλὰ τοῦ Εὐριπίδου τεμάχια, σχολιασθέντα ὑπὸ τῶν Κυρίων Fix, Le Bas καὶ Regnier· τὰς Νεφέλας τοῦ Ἀριστοφάνους, ὑπὸ τοῦ Κυρίου de Sinner· τὴν Ἰλιάδα σχολιασθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Κυρίου Quicherat, καὶ τὴν Ὀδύσσειαν, ὑπὸ τοῦ Κυρίου Sommer, κ. τ. λ. — Παρὰ τοῖς Κυρίοις Dezobry et Magdeleine ἐδημοσιεύθησαν αἱ ἐξῆς ἐκδόσεις· τῶν Ξενοφῶντος Ἀπομνημονευμάτων, ὑπὸ τοῦ Κυρίου Th. H. Martin· πέντε τραγωδιῶν τοῦ Σοφοκλέους, ὑπὸ τοῦ Κυρίου Ad. Berger· πολλῶν βιογραφιῶν τοῦ Πλουτάρχου, ὑπὸ τῶν Κυρίων Galuski, Grégoire, Legentil· παρὰ δὲ τῷ Κυρίῳ Lecoffre, ἡ Ἰλιάς, ἡ Ὀδύσσεια, ἡ Ξενοφῶντος Κύρου ἀνάβασις, τοῦ Δημοσθένους οἱ Φιλιππικοί, καὶ ἡ πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν

ἐκλογὴ τῶν τοῦ Λουκιανοῦ διαλόγων, ὑπὸ τοῦ Κυρίου Dübner. Ἡ τελευταία αὕτη ἔκδοσις περιλαμβάνει πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἐριστικὴν τινὰ διατριβήν, ἣν οὐ δυνάμεθα μὲν ἀναλύσαι ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδόσει, ὁμολογοῦμεν δέ, ὅτι ἐξ αὐτῆς οἱ ἡμέτεροι κατῆγγηται ὠφελιμὸν τι μάθημα ἔχουσιν ἐκπορίσασθαι· τοῦτ' ἔστιν, ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ στοιχειωδέστατα κείμενα συνεχῶς εἰσιν ἐπιθεωρητέα συνωδὰ τῇ προόδῳ τῆς κριτικῆς ἐπιστήμης.

Πρὸς τοῖς ἄλλοις ὠφελίμοις νεωτερισμοῖς, τοῖς γενομένοις ἐν τῇ τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων διδασκαλίᾳ, ἀξία σημειώσεώς ἐστι καὶ ἡ προσπάθεια τοῦ συνδυάσαι τὴν τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας διδασκαλίαν πρὸς τὴν τῆς γλώσσης· ἐφ' ᾧ συνεξεδόθησαν εἰς χρῆσιν τῶν μαθητῶν ἀποσπάσματα τῶν ἐλλήνων ἱστορικῶν, κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν καὶ κατὰ συνεχῆ τῶν ὑποθέσεων τάξιν συντεταγμένα. Τοιαύτη ἐστὶν ἡ μικρὰ συλλογὴ τοῦ Κυρίου Pessonneaux, ἡ ἐπιγραφομένη Ἀττικά (1850)· εὐτυχῆς ἀπομίμησις Γερμανικῆς τινος συλλογῆς, γενομένης ὑπὲρ τοῦ Κυρίου Jacobs, ἥς προηγῆθη ἡ μεγάλη τοῦ Eichhorn συλλογὴ (4 τόμ. 1811—1812).

## Γ'.

### Μεταφράσεις.

Ἐν τοῖς μέχρι τουδε εἰρημενοῖς πολλῶν καὶ ἀξιολόγων μεταφράσεων ἐλάβομεν ἀφορμὴν μνημονεῦσαι· ἀλλὰ καὶ ἄλλαι εἰσὶ μνημονευτέαι, παραλειπομένων τῶν πολλῶν ἐκείνων πονημάτων τοῦ εἶδους τούτου, ἅπερ ἡ βιβλιοεμπορία προάγει συνεχῶς μετὰ πλείονος τόλμης ἢ φρονήσεως, τὰ μὲν δι' ἀπλῆν

κερδοσκοπίαν, τὰ δὲ δι' ἀπλὴν ἄγνοιαν ἢ λήθην τῶν συν-  
 ᾤηκων, καὶ ὅς ὀφείλει μεταφράζειν ὁ σπουδαῖος μετα-  
 φραστής.

Ἀξιολογώταται πάντως εἶσιν αἱ μεταφράσεις ἐκεῖναι, δι'  
 ὧν κατὰ πρῶτον μεταφέρεται εἰς τὸ γαλλικὸν ἰδίωμα Σου-  
 μαστόν τι σύγγραμμα· καὶ τούτων πάλιν διακρίνονται αἱ  
 παράλληλον ἔχουσαι τῇ μεταφράσει τὸ ἐλληνικὸν κείμενον.  
 Τοιαύτην ὑψηλὴν ἀξίαν ὁμοφώνως ἀπονέμουσι πάντες τῇ  
 Γαλλο-ελληνικῇ ἐκδόσει τοῦ Ἱπποκράτους ὑπὸ τοῦ Κυρίου  
 Littré (1839 καὶ ἐφεξῆς), πολλῷ τῷ μέτρῳ πάσας ὑπερβάσῃ  
 τὰς προγενεστέρας ἐκδόσεις καὶ μερικὰς μεταφράσεις τῆς  
 μεγάλης συλλογῆς τῶν Ἱπποκράτους συγγραμμάτων. Τῇ  
 πολυτίμῳ ταύτῃ ἐκδόσει προσθήσομεν καὶ τὴν κατ' ἐκλογὴν  
 γενομένην ἐκδοσιν τοῦ Ἱπποκράτους καὶ Γαληνοῦ (1854—1856)  
 ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ Ch. Daremberg, μαθητοῦ τοῦ Κυρίου Littré,  
 ἔτι δὲ καὶ τὴν ἐκδοσιν τῆς χειρουργίας Παύλου τοῦ Αἰγι-  
 νήτου, ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ R. Briau (1856)· οὐδ' ἀποχωρίζομεν  
 τῶν ἀξιολόγων τούτων ἐκδόσεων τὴν τοῦ ἱατροῦ Daremberg  
 μονογραφίαν “περὶ τῆς παρ' Ὀμήρῳ ἱατρικῆς καὶ χειρουργ-  
 γίας” (1865), ἅτε δη τοῦ ὑπομνήματος τούτου προτιθεμένου  
 χειραγωγῆσαι τοὺς Ὀμήρου μεταφραστὰς εἰς ἐπιτυχῇ μετά-  
 φρασιν τῶν Ὀμηρικῶν λέξεων, τῶν εἰς τὰς δύο ταύτας ἐπι-  
 στήμας ἀναγομένων.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Κυρίου V. Cousin πλήρης, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ  
 πλεῖστον κομψή, ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν ἴδιον τοῦ μεταφραστοῦ  
 χαρακτῆρα ἐμφαίνουσα, μετάφρασις τοῦ Πλάτωνος, ἥδη παρα-  
 σκευαζομένη εἰς νέαν ἐκδοσιν ὑπὸ τοῦ δοκίμου ἐκείνου συγ-  
 γραφέως, διηγείρε τὸν ζῆλον ἀξιοτίμου τινὸς ἀνταγωνιστοῦ,  
 τοῦ νέου καθηγητοῦ Κυρίου A. Saisset· οὗτος ἔδωκεν ἡμῖν

ἐν σχήματι εὐχρήστῳ (6 τόμοι εἰς 12<sup>ον</sup>) νέαν μετάφρασιν, κάλλιον θεραπεύουσιν τὰς ἀνάγκας τῶν πλείστων ἀναγνωστῶν.

Τὸ μέγα καὶ ἐπίπονον ἔργον τῆς μεταφράσεως τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀριστοτέλους, ᾧ ἐπεχείρησε πρὸ ἐτῶν τριάκοντα ὁ Κύριος Barthélemy Saint-Hilaire, πολὺ ἀπέχει μέχρι νῦν τοῦ τέλους· ἀλλ' οἱ τέως δημοσιευθέντες πεντεκαίδεκα τόμοι, ὧν τινες καὶ τὸ ἐλληνικὸν περιέχουσι κείμενον, ἐγγυῶνται ἡμῖν, ὅτι ἡ ἰσχυρὰ τοῦ μεταφραστοῦ βέλησις οὐ καταπισθῆσεται ὑπὸ τοῦ βάρους τῆς ὑποσχέσεως αὐτοῦ· ἡ δὲ μετατύπωσις πολλῶν τόμων μαρτυρεῖ τρανῶς τήν τε εὐνοϊκὴν ὑποδοχὴν, ἧς ἡ μετάφρασις αὕτη ἔτυχε παρὰ τῷ κοινῷ, καὶ ὅτι ἐν τοῖς σπουδαίοις πνεύμασιν ἀπαραμείωτον ἐπικρατεῖ τὸ γνήσιον Ἀριστοτελικὸν κῦρος!

Παρὰ τὸ μέγα ἔργον τοῦ Κυρίου Barthélemy Saint-Hilaire ἐξεδόθησαν καὶ τάδε· ἡ Μεταφυσικὴ τοῦ Ἀριστοτέλους, νῦν πρῶτον ἅπασα μεταφρασθεῖσα ὑπὸ τῶν Κυρίων Pierron καὶ Zevort (1841)· ἔπειτα δὲ νέα μετάφρασις τῆς Ποιητικῆς τοῦ αὐτοῦ (1849) ὑπὸ τοῦ Κυρίου Egger, ἣ προσέζηκεν ὁ μεταφραστὴς σημειώσεις καὶ διατριβὰς περὶ ἱστορίας τῶν γραμμάτων, ἔτι δὲ καὶ πραγματείαν τινὰ ἱστορικὴν περὶ τῆς παρ' Ἑλλήσι κριτικῆς· καὶ τελευταῖον ἡ μετάφρασις τῆς Ῥητορικῆς τοῦ αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Κυρίου Bonafous (1856), πολλῷ κρείττων τῶν πρὸ ταύτης γενομένων ὑπὸ τῶν Κυρίων Cassandre, Gros καὶ τοῦ Ἑλλήνος Μηναῖ.

Παλαιός τις καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν τοῖς ἡμετέροις Λυκείοις, ὁ Κύριος Bouillet, καὶ ἐξ ἄλλων πονημάτων γνωστός, ἐτίμησε τὸ τέρμα τοῦ σταδίου αὐτοῦ, μεταφράσας τὰς Ἑννεάδας τοῦ Πλωτίνου (3 τόμ. εἰς 8<sup>ον</sup>, 1857—1861), καὶ

διερμηνεύσας αὐτάς, ὅσον οἶόν τε, διὰ μακροῦ καὶ περισκεμμένου ὑπομνήματος.

Τὰ ὑπὲρ τοῦ διδακτορικοῦ τῆς φιλολογίας βαΰμοῦ συνταχθέντα δοκίμια παρήγαγον ὁμοίως μεταφράσεις τινὰς ἐλλήνων συγγραφέων, οὔπω πρότερον ὑπαρχούσας ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γραμματολογίᾳ. Οὕτως ὁ μὲν Κύριος Cassiaux ἐξ ὧν συνέγραψεν ἐρευνῶν “περὶ λόγου ἐπιταφίου” (1861) ὠδηγήθη εἰς τὴν μετάφρασιν ἐνὸς τῶν συγγραμμάτων τοῦ σοφιστοῦ Χορικίου· ὁ δὲ Κύριος Petit ἐκ τῶν “περὶ Λιβανίου” ἐρευνῶν αὐτοῦ εἰς τὴν μετάφρασιν τῆς αὐτοβιογραφίας τούτου τοῦ συγγραφέως· καὶ ὁ Κύριος E. Monnier ἐκ τῶν περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου μελετῶν αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκδοῦναι τόμον ὅλον, περιέχοντα κατ’ ἐκλογὴν λόγους τοῦ περιφήμου τούτου σοφιστοῦ, ὧν τὸ μὲν ἐλληνικὸν κείμενον ἐπιμελῶς ἐπεξεργάσατο, τὴν δὲ γαλλικὴν μετάφρασιν ἔταξε παράλληλον (1866).

Ἐκ τῶν ἐμμέτρων συγγραμμάτων ἡ Ἀνθολογία, συλλογὴ πεντακισχιλίων περίπου ποιηματίων πάσης ἐποχῆς καὶ παντὸς εἴδους, οὔπω ἐτύγχανεν ἅπασα γαλλιστὶ μεταπεφρασμένη. Ὁ Κύριος Herbert ἀνέλαβεν ἄλλοτε (1842) τὸ ἐπίπονον τοῦτο ἔργον, ἀλλ’ οὐκ ἠδυνήθη προαγαγεῖν αὐτὸ εἰς αἶσιον πέρας· καὶ ἴσως μὲν οὐ· παρητήσατο τοῦ σκοποῦ, ὅμως δὲ προλαβὼν ἤδη ὁ Κύριος Dehèque ἔδωκεν ἡμῖν (1863) ἐν δυσὶ τόμοις τὴν γαλλικὴν μετάφρασιν (ἐνιαχοῦ τὴν λατινικὴν ἀντικαταστήσας, ὅπου ἡ γαλλικὴ γλῶσσα οὐκ ἐξήρκει εἰς ἔκφρασιν τῶν τοῦ πρωτοτύπου χωρίων) ἀπάντων τῶν μικρῶν ποιηματίων, ἐξ ὧν ἡ χρήσιμος ἐκείνη συλλογὴ σύγκειται. Ὁ Κύριος Dehèque προήλειπεν, οὕτως εἰπεῖν, ἑαυτὸν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον διὰ τῆς μεταφράσεως (καὶ ταύτης ὁμοίως ἐν πεζῷ λόγῳ) μετὰ ὑπομνήματος τῆς

Ἀλεξάνδρας τοῦ Λυκόφρονος (1853), μακροῦ αἰνιγματώδους ποιήματος, ἐν ᾧ ἐκ προᾤσεως συνεσωρεύθησαν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ πᾶσαι αἱ δυσκολίαι, ὅσαι ἠδύναντο καταστῆσαι τὴν τοῦ ποιήματος ἐρμηνείαν αὐτόχρημα βάσανον τῶν ἐρμηνευτῶν. Ἄλλος τις ποιητής, ὁ Νόννος, ὁ τὰ Διονυσιακὰ ποιήσας, καὶ διελὼν αὐτὰ εἰς 48 ᾄσματα, ἔθηκεν εἰς δοκιμασίαν τὸ θάρρος τοῦ Κυρίου de Marcellus, ὅς ᾗπαν ἐκεῖνο τὸ ποίημα μετέφρασεν εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν, καὶ ἐξέδωκεν αὐτὸ μετὰ τοῦ ἐλληνικοῦ κειμένου ἐν τῇ Διδοτείῳ Βιβλιοθήκῃ (1856).

Οἱ Βυζαντινοὶ ἱστορικοὶ καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας οὕτω γινώσκονται ἐν συνόλῳ προσηκόντως μεταπεφρασμένοι. Μέγας βέβαια ἀπαιτεῖται πρὸς τοῦτο ζῆλος· ἀλλ' ὅμως ἔχομεν τοῦλάχιστον ἀξιόλογον τούτου παράδειγμα τὴν τοῦ Προκοπίου μετάφρασιν ὑπὸ τοῦ Κυρίου Isambert (1856), τὴν τῆς Εὐαγγελικῆς προπαρασκευῆς τοῦ Εὐσεβίου ὑπὸ τοῦ Κυρίου Séguier de Saint-Brisson (1846), καὶ τὴν τῆς πραγματείας τοῦ Νεμεσίου “περὶ φύσεως ἀνθρώπου” ὑπὸ τοῦ Κυρίου Thibault (1844)· οὐχ ἥττον δὲ κρίνεται λόγου ἀξία καὶ ἡ μετάφρασις τῶν ἀποκρύφων Εὐαγγελίων ὑπὸ τοῦ Κυρίου G. Brunet (1849).

Καὶ ἐτέρων πολλῶν πεζῶν μεταφράσεων τῶν ἐλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων ἠδυνάμεθα μνημονεῦσαι ἐνταῦθα· ἀλλ' ἀρκέσουσι μόναι μνημονευόμεναι αἱ ἐξῆς· ἡ τοῦ Πινδάρου ὑπὸ τοῦ Κυρίου Boissonade, ἐκδοθεῖσα κατὰ τὸ ἀνέκδοτον χειρόγραφον τοῦ περικλεοῦς ἐλληνιστοῦ ὑπὸ τε τοῦ υἱοῦ ἐκείνου καὶ τοῦ Κυρίου Egger (Grenoble et Paris, 1867)· αἱ τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ τοῦ Εὐριπίδου ὑπὸ τοῦ Κυρίου Artaud, πολλάκις ἐν νεωτέραις ἐκδόσεσι, τὴν κοινὴν αὐτῶν ἀποδοχὴν μαρτυροῦσαι, βελτιωθεῖσαι· ἡ τοῦ Ἀριστοφάνους ὑπὸ τοῦ Κυρίου

Royard, ἐπιτυχέστερον τῆς τοῦ Κυρίου Artaud διατηρήσασα τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἀθηναίου κωμικοῦ· αἱ τοῦ Ὀμήρου ὑπὸ τοῦ Κυρίου Giguet καὶ ὑπὸ τοῦ Κυρίου Pessonneaux, μαρτυροῦσαι (καὶ ἰδίως ἡ τελευταία) ἔντιμον προσπάθειαν, ὅπως ἐκφρασθῇ ἐν τῷ γαλλικῷ ἰδιώματι τὸ τῇ ἀρχαίᾳ ἐλληνικῇ ἐποποιίᾳ ἰδιάζον ὕφος, οὐδαμῶς παραβλαπτόμενον ἐκ τῆς καταχρησέως τῆς σχεδὸν ἀκόμψου ἀκριβολογίας, ἣν οὐκ ἠδυνήθη ἀποφυγεῖν ὁ τελευταῖος (1866) τῆς Ἰλιάδος μεταφραστῆς Κύριος Leconte de Lisle. Ὁ αὐτὸς ἔπαινος προσήκει τῇ τοῦ Ἡροδότου μεταφράσει ὑπὸ τοῦ Κυρίου Giguet καὶ τοῖς Διηγήμασι τοῖς ἐκ τοῦ Ἡροδότου ἀποσπασθεῖσιν ὑπὸ τοῦ Κυρίου Bouchot (1860). Ἡ μετατύπωσις τῆς ἀρχαιοτέρας γαλλικῆς μεταφράσεως τοῦ ἱστορικοῦ τούτου, τῆς τοῦ Pierre Saliat, γενομένη ὑπὸ τοῦ Κυρίου E. Talbot (1863), τόσῳ μᾶλλον χρήσιμός ἐστιν ἡμῖν, ὅσῳ ἀληθεύει, ὅτι οὐδέποτε ἄλλοτε, ἢ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Amyot καὶ τοῦ Montaigne, ἡ ἡμετέρα γλῶσσα ἠδύνατο καταλληλότερον παραστῆσαι τὰς ἀφελεῖς καλλονὰς τοῦ πατρὸς τῆς ἱστορίας. Πρώτη πλήρης τοῦ Πολυβίου μετάφρασις ἦν ἡ ὑπὸ τοῦ Κυρίου Bouchot, δημοσιευθεῖσα ἐν ἔτει 1847· ἐπαυξηθήσεται δὲ ἐφεξῆς διὰ πολλῶν σελίδων τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου, πρὸ μικροῦ ἀνευρεθεισῶν, καὶ ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐκδόσει τοῦ Πολυβίου ὑπὸ Firmin Didot περιειλημμένων. Αἱ μεταφράσεις τοῦ Θουκυδίδου ὑπὸ τοῦ Κυρίου Zevort (1861), τοῦ Ξενοφῶντος (1859), τοῦ Λουκιανοῦ (1857), τοῦ Ἰουλιανοῦ (1863) ὑπὸ τοῦ Κυρίου Talbot, τῶν ἐλλήνων μυθιστοριογράφων (1855) ὑπὸ τοῦ Κυρίου Zevort, τῶν Ἐπικτήτου Διατριβῶν καὶ τοῦ Ἀρρίανου ὑπὸ τοῦ Κυρίου Courdaveaux (1862), προήχθησαν ἐν γένει κατὰ τὰς προγενεστέρας μεταφράσεις, ὧν οὐκ ἠδυνήθησαν ἐξαλεῖψαι τὴν

μνήμην. Ἡ μετάφρασις τοῦ κατὰ Φιλόστρατον βίου Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως, καὶ τῶν εἰς τὸν αὐτὸν Ἀπολλώνιον ἀποδιδομένων ἐπιστολῶν (τέως ἀμεταφράστων εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν), ὑπὸ τοῦ Κυρίου Chassang (1862), ἀξία λόγου ἐστὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ διὰ τὴν σπουδαίαν μελέτην περὶ τε τοῦ συγγράμματος τοῦ Φιλοστράτου, καὶ περὶ τοῦ δρασκευτικοῦ χαρακτῆρος τοῦ θαυματουργοῦ ἥρωος αὐτοῦ. Ἡ πλήρης μετάφρασις τοῦ Δημοσθένους καὶ Λισχίνου ὑπὸ τοῦ Κυρίου Stiévenart φαίνεται σήμερον ἀτελεστέρα, ἢ ὅσον ἐφάνη ἐν ἔτει 1842, ὅτε τὸ πρῶτον ἐξεδόθη· ἀλλ' ὅμως διατηρεῖ τὴν ἀξίαν, ὅτι πρώτη αὕτη διέδωκεν ἐν τοῖς Γάλλοις ἀναγνώσταις τινὰς τῶν κριτικῶν σκέψεων τῶν Γερμανῶν καὶ Ἀγγλῶν, ἐρμηνεύουσα τοὺς τόσον ποικίλους, καὶ πολλαχοῦ τόσον σκοτεινοὺς, λόγους τοῦ μεγάλου Ἀθηναίου ρήτορος.

Ἰδίᾳ ὀφείλομεν μνημονεῦσαι τῆς τοῦ Ἰσοκράτους Ἀντιδόσεως, ἐν ἀττικισμῷ κομψοτάτῳ μεταφρασθείσης ὑπὸ τοῦ μακαρίτου A. Cartelier, καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου ἐκδόσεως μετὰ τοῦ ἐλληνικοῦ κειμένου, ἀξιολόγων σημειώσεων καὶ ἀκριβοῦς ἐξετάσεως τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ρητορικῆς δεινότητος τοῦ Ἰσοκράτους, ὑπὸ τοῦ Κυρίου E. Havet· ὃς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1843 ἐν ἧ' συνέγραψε θέσει περὶ τῆς Ἀριστοτέλους Ρητορικῆς ἔδωκε δεῖγμα τῆς μεγάλης ἀκριβείας καὶ τῆς ὑψηγορίας, δι' ὧν ἀναλύει καὶ κρίνει τὰς θεωρίας τῆς ἀρχαίας ρητορείας.

Δίκαιόν ἐστιν ὁμοίως ἀποδοῦναι τὴν προσήκουσαν τιμὴν πρὸς τινὰ τῶν ἀρχαίων ὑπουργῶν τῶν βασιλέων τῆς Γαλλίας, τὸν δοῦκα A. G. de Clermont-Tonnerre, ἐκ θαυμασμοῦ τῶν ρητορικῶν ἀριστουργημάτων καὶ τῆς λαμπρᾶς ἡθικῆς τῶν Σωκρατικῶν φιλοσόφων γεγόμενον ἐλληνιστὴν, καὶ ἀφιερῶσαντα

τὴν εὐκαιρίαν ἐκουσίας ἀποχωρήσεως ἀπὸ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων καὶ σφριγῶντος γήρατος εἰς τὴν μετάφρασιν ἀπάντων τῶν λόγων τοῦ Ἰσοκράτους, καὶ ἐκδόντος αὐτοῦς ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ (1862—1864) ἐν τῇ πεποιθῆσει, ὅτι καὶ γέρων ἤδη ὠφέλει τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἰδιωτεύων καὶ συγγράφων ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ.

Ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐμπορούμενος αἰσθημάτων καὶ ἕτερος Γάλλος πολιτικός, δεξιὸς ῥήτωρ καὶ δεξιὸς συγγραφεύς, ὁ Κύριος Plougoulin, ἐπέδωκεν ἑαυτὸν εἰς τὴν μετάφρασιν τῶν πολιτικῶν λόγων τοῦ Δημοσθένους (1861—1863). Λυπηρὸν μὲν, ὅτι ὁ θάνατος ἐκώλυσεν αὐτὸν τοῦ ἐπεκτεῖναι καὶ ἐπὶ τῶν δικανικῶν τοῦ Δημοσθένους λόγων τὸ εὐσυνείδητον ἔργον, οὐπερ οὕτω καλὴν ἐποιήσατο τὴν ἀρχήν· ἀλλ' ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ, ὁ Κύριος Rudolphe Dareste, ἐδημοσίευσεν ἤδη ἐν τῇ Ἱστορικῇ ἐπιθεωρήσει τοῦ γαλλικοῦ καὶ ξένου δικαίου νέαν μετάφρασιν τῶν τριῶν πολιτικῶν δικηγοριῶν τοῦ Δημοσθένους, ἣν ἡ τοῦ ἀνδρὸς νομομάθεια κατέστησε πολύτιμον δι' ἀκρίβειαν καὶ σαφήνειαν ἀνέφικτον τοῖς πρὸ αὐτοῦ μεταφρασταῖς. Ὁ ἀκάματος ἐκδότης τοῦ Θησαυροῦ τοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου καὶ τῆς Βιβλιοθήκης τῶν ἐλλήνων συγγραφέων συντελεῖ ὁμοίως, ὥς ἑλληνιστής, εἰς τὴν παρ' ἡμῖν διάδοσιν τῆς ἐπιθυμίας τῶν τοιούτων ἀναγνώσεων, ἐν ἔτει μὲν 1833 ἐκδούς, νῦν δὲ τὸ δεύτερον ἐκδιδοὺς μετ' ἀκριβεστάτην διόρθωσιν, τὸν Θουκυδίδην ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ μετὰ σημειώσεων καὶ ἀναλυτικοῦ προλόγου· ἡ δὲ βιογραφία τοῦ Θουκυδίδου, ἣν ἀποσπάσας τῆς ἐκδόσεως ἐκείνης παρενέβαλεν ἐν τῇ νέᾳ γενικῇ βιογραφίᾳ, μαρτυρεῖ πόσον ὁ Κύριος Didot τιμᾷ τὴν συνέχειαν τῶν παραδόσεων τοῦ ἰδίου αὐτοῦ πατρός, τοῦ εὐφραδοῦς ἑρμηνευτοῦ τοῦ Θεοκρίτου, καὶ τῶν

τοῦ Κοραΐ, ὅς ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐγένετο ἀληθῆς ἀνακαινιστῆς τῶν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης σπουδῶν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐνθερμος ζηλωτῆς τῆς προαγωγῆς αὐτῶν ἐν Γαλλίᾳ. Ὁ αὐτὸς ἔδωκεν ἡμῖν (1864) κομψὴν ἔκδοσιν τῶν Ἀνακρεοντείων ῥδῶν ἐλληνιστὶ καὶ γαλλιστί, τῆς προτέτακται βιογραφία τοῦ Ἀνακρέοντος λίαν διδακτικὴ.

Τὰ δοκίμια ἐμμέτρων γαλλικῶν μεταφράσεων τόσῳ μᾶλλον εἰσιν ἀξιέπαινα, ὅταν ἐπιτυγχάνωσι τοῦ σκοποῦ, ὅσῳ εἰσὶ δύσκολα πάντοτε καὶ δυσεπίτευκτα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ. Ἐσημειώσαμεν ἄλλαχοῦ ἐκ τῶν τοιούτων μεταφράσεων τὴν τοῦ Καλλιμάχου ὑπὸ τοῦ Κυρίου A. de Wailly, τὴν τῶν Χοηφόρων καὶ τοῦ Προμηθεύς τοῦ Αἰσχύλου ὑπὸ τοῦ Κυρίου Puech (1836—1838), ἐν αἷς, καὶ ἰδίως ἐν ταῖς δυαὶ τελευταίαις, σπανία ποιητικὴ δεξιότης καὶ ἄμεσος κατανόησις τοῦ ἐλληνικοῦ κειμένου διαφαίνονται. Τὸ διακοπὴν ἔργον τοῦ μακαρίτου Puech ἀνέλαβεν ἐσχάτως ὁ Κύριος Mesnard (1863), ὅς εὐτυχῶς ἀπέδωκεν ἡμῖν τὰς κυριωτέρας καλλονὰς τοῦ Ἀγαμέμνονος, τῶν Χοηφόρων καὶ τῶν Εὐμενίδων. Ὁ Κύριος E. Fallex ἐδείχθη ὁμοίως ἐπιτηδειότατος μεταφραστῆς τοῦ Πλούτου τοῦ Ἀριστοφάνους, καὶ τινων τεμαχίων, ἐξ ἄλλων κωμωδιῶν τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ ἐκλελεγμένων (1849, 1859, 1865). Πολλῶν πλεονεκτημάτων συνδρομὴ ἀπαιτεῖται πρὸς τοιαύτην μετάφρασιν τῶν ποιητῶν, ὧν αἱ καλλοναί, ὡς ἔλεγεν ὁ Boileau, τυγχάνουσιν οὔσαι στενῶς μετὰ τῆς γλώσσης αὐτῶν συνδεδεμέναι· καὶ διὰ τοῦτο φρονίμων ἐστὶ τὸ μὴ ἀναλαμβάνειν τοιοῦτον ἀγῶνα, εἰ μὴ ἐπὶ τεμαχίων ἐκλελεγμένων· οἱ δὲ ἀναλαβόντες τὸ δύσκολον ἔργον ὅλι κῆς μεταφράσεως τοῦ Ἀριστοφάνους ἢ τοῦ Σοφοκλέους, ὅσῳ ἂν

ἡλαττωμένα ἔχωμεν τὰ δράματα αὐτῶν σήμερον ἐκ τῶν του χρόνου καταστροφῶν, μετρίας ἡξιώθησαν ἐπιτυχίας.

Πολλαὶ κατεβλήθησαν προσπάθειαι εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου τούτου, αἱ μὲν ὑπὸ καθηγητῶν (καὶ ἐντεῦθεν ἔχομεν τὰς μεταφράσεις τοῦ Σοφοκλέους ὑπὸ τοῦ Κυρίου Guiard καὶ ὑπὸ τοῦ Κυρίου Faguet), αἱ δὲ ὑπὸ ἰδιωτῶν (καὶ ἐντεῦθεν ἔχομεν τὴν μετάφρασιν τῶν ἀριστουργημάτων τῶν ἐλλήνων τραγικῶν ὑπὸ τοῦ Κυρίου L. Halevy, καὶ τὴν τοῦ Ἀριστοφάνους ὑπὸ τοῦ Κυρίου Fleury—1865). Ἡμεῖς μὲν οὐ δυνάμεθα πασῶν τῶν μεταφράσεων τούτων μνημονεῦσαι ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδόσει· ἀλλ' αἱ τῶν τραγικῶν ποιητῶν τοῦλάχιστον εὗρηνται μνημονευόμεναι, καὶ μετὰ φρονίμου καλοκαγαθίας ἐκτιμώμεναι ἐν τῷ λαμπρῷ συγγράμματι τοῦ Κυρίου Patin (Μελέται περὶ τῶν ἐλλήνων τραγικῶν, γ' ἔκδοσις, 1865, 4 τόμοις 12<sup>ον</sup>), οὓς αἱ ἐπάλληλοι τρεῖς ἐκδόσεις περίτρανόν εἰσι μαρτύριον τῆς δικαίας αὐτοῦ ἐπιτυχίας. Ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ ἡ μὲν ἱστορία τοῦ παρ' Ἑλλήσι τραγικοῦ θεάτρου ἐκτίθεται προσηκόντως, τὰ δὲ περιλειπόμενα ἡμῖν μνημεῖα τῆς ἱστορίας ταύτης ἐξετάζονται καὶ ἐκτιμῶνται ἐπακριβῶς, καὶ ἄπειροι τραγωδιῶν ἀναλύσεις, παραπομπαὶ καὶ συγκρίσεις, παρατίθενται· ἐξ ὧν ἀπάντων τὸ σύγγραμμα τοῦτο κέκτηται διαρκές καὶ ἀληθῶς ἐπιστημονικὸν κῦρος(α).

(α) Εὐχῆς ἔργον, εἰ τὸ ἀληθῶς θαυμαστὸν τοῦτο σύγγραμμα τοῦ σοφοῦ Ἀκαδημαῖκοῦ Κυρίου Patin μετεφράζετο ἑλληνιστὶ ὑπὸ τινος τῶν ἡμετέρων λογίων· καὶ εἰ μὴ τὸ ὅλον, τοῦλάχιστον ἡ προτεταγμένη γενικὴ ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς τραγωδίας, ἐν ἣ μετὰ πολυμαθείας ἀφρόνους συνέλεξεν ὁ σοφὸς ἀνὴρ, καὶ μεθοδικώτατα ἐξέδηκεν, ὅ,τι συντελεῖ εἰς πληρεστάτην κατανόησιν τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου μέρους τῆς ἑλληνικῆς γραμματολογίας. — Σημείωσις τοῦ μεταφραστοῦ.

Δ.

Συγγράμματα κριτικῆς καὶ ἱστορίας τῶν γραμμάτων.

Φυσικωτάτη ἔσται ἡ εἰς τὸ τέταρτον μέρος τῆς ἡμετέρας ἐκδόσεως μετάβασις, εἰς ἐπιληφθῶμεν αὐτοῦ, εὐθὺς ἐν ἀρχῇ μνημονεύσαντες συγγράμματος μέγιστα τιμωμένου ἐν Γαλλίᾳ· καὶ ἀληθῶς ἡ παρ' ἡμῖν πληρεστάτη ἐφαρμογὴ τῶν νέων τῆς κριτικῆς ἀρχῶν, μετὰ πολλῆς τῆς σαφηνείας ἐφηρμοσμένων, ἐγένετο πρὸ πεντήκοντα ἤδη ἐτῶν ἐν τοῖς ἀειμνήστοις μαθήμασι τοῦ G. Schlegel καὶ τοῦ Κυρίου Villemain. Τούτοις δὲ ἀμέσως παρέπεται ὁ ὑπὸ τοῦ C. Magnin δημοσιευθεὶς τόμος περὶ τῶν πρώτων ἀρχῶν τοῦ θεάτρου (1838), καὶ τινες ἐξαίρετοι σελίδες τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως, ἐπιγραφόμεναι Ὅμιλῳ καὶ μελέτῳ (1843)· ἔπειτα δὲ ὁ πρῶτος τόμος τῆς Ἱστορίας τῆς κωμῳδίας (1864) ὑπὸ τοῦ Κυρίου Edél. du Meril, οὗ τὰ σοφὰ καὶ ποικίλα πονήματα πολλὰς ὑποθέσεις ἀνερευνῶσι μετὰ πολυμαθείας. Ἐπειδὴ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν πολλὰ ἐσημειώσαμεν ὑπομνήματα κριτικὰ καὶ εἰς τὴν τῶν γραμμάτων ἱστορίαν ἀναγόμενα, ὀλίγα λείπονται μνημονευτέα ἐνταῦθα· καὶ τοῦτο γενήσεται συντομώτατα, καὶ ὅσον τὰ ὑπολειπόμενα ταῦτα ἤττον πραγματεύονται περὶ τῆς κυρίως λεγομένης γραμματολογίας, ἢ περὶ φυσικῶν καὶ φιλοσοφικῶν γνώσεων. Τοιαῦτά εἰσι τὰ πολυάριθμα ὑπομνήματα “περὶ τεχνικῆς χρονολογίας καὶ περὶ τῆς ἀρχαίας φυσικῆς”, δημοσιευθέντα ὑπὸ τοῦ Κυρίου Th. H. Martin· τὰ δύο “περὶ τῆς τῶν Ἀλεξανδρινῶν φιλοσοφίας” συγγράμματα, τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου Jules Simon (1845), τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ Κυρίου E. Vacherot

(1846—1851) δημοσιευθέντα, οἷς συνάπτονται διάφοροι τῶν ἡμετέρων διδασκτόρων θέσεις — περὶ Πρόκλου, ὑπὸ τοῦ Κυρίου Berger — περὶ Παρμενίδου, ὑπὸ τοῦ Κυρίου Riaux — περὶ Ἀναξαγόρου, ὑπὸ τοῦ Κυρίου Zénort· καὶ ἄλλαι πολλαί, περὶ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους, περὶ τῆς τῶν Στωϊκῶν αἱρέσεως καὶ τῶν κυριωτέρων φιλοσόφων τῆς Σχολῆς ταύτης κ. τ. λ. ἀλλ' ὀφείλομεν περιορίσαι τὸν λόγον ἐν τοῖς ἰδίως φιλολογικοῖς συγγραμμασιν.

Ἡ χρήσιμος, ἀλλὰ λίαν ἀτελής, συγγραφή τοῦ Schoell (1823—1825) ἀείποτε καθίστησιν ἐπιθυμητὴν πλήρη τινὰ ἱστορίαν τῆς ἐλληνικῆς γραμματολογίας· ἀναπληροῖ δέ πως τὴν ἔλλειψιν ταύτην ἀξιόλογός τις ἐπιτομὴ τῆς ἱστορίας ἐκείνης, τὸ μὲν πρῶτον ἐν ἔτει 1850 ἐκδοθεῖσα, ἔπειτα δέ καὶ δεύτερον ἐν ἔτει 1857 μετὰ πολλῶν βελτιώσεων, ὑπὸ τοῦ Κυρίου A. Pierron, τοῦ μεταφραστοῦ τοῦ Αἰσχύλου καὶ τῶν παραλλήλων βίων τοῦ Πλουτάρχου· ἡ πραγματεία αὕτη ἀποτελεῖ ἓνα μικρὸν τόμον, ἀλλὰ περιλαμβάνοντα τὰς ἀπολύτως ἀναγκαίας γνώσεις, καὶ πρωτοτύπους πολλάκις κρίσεις περὶ τῶν σημαντικωτέρων συγγραφέων. Παρεκτὸς δέ τούτου, διαρκούσης τῆς περιόδου, ἐν ᾗ περιορίζεται ἡ παροῦσα ἔκθεσις, πολλαὶ ἐξεδόθησαν (καὶ πρὸ πάντων ὡς θέσεις διδακτορικαί) περὶ τούτου διατριβαί, δυνάμεναι χορηγῆσαι ἐν δέοντι χρησιμωτάτην ὕλην τῇ τὴν σύνταξιν τῆς τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων ἱστορίας ἀναδεχομένῳ. Τοιαῦταί εἰσιν, ὡς ἐν συντόμῳ εἰπεῖν καὶ ἄνευ ἀκριβοῦς αὐτῶν ἐξετάσεως, αἱ τοῦ Κυρίου Havet περὶ τῶν Ὀμηρικῶν ποιημάτων ἐν γένει (1843)· ἡ τοῦ Κυρίου Hignard περὶ τῶν Ὀμηρικῶν ὕμνων (1864)· ἡ τοῦ Κυρίου L. Ménard περὶ τῆς παρ' Ἑλλησι θρησκευτικῆς ποιήσεως (1860)· ἡ τοῦ Κυρίου Thionville περὶ

Καλλιμάχου καὶ περὶ τῆς θεωρίας τῶν Τοπικῶν παρ' Ἀριστοτέλει (1856)· ἡ τοῦ Κυρίου Émile Bournouf καὶ ἡ τοῦ Κυρίου Ch. Lénêque περὶ τῆς θεωρίας τοῦ καλοῦ παρὰ Πλάτωνι (1850—1852), περὶ ἧς ὁ Κύριος Ch. Lénêque καὶ δεύτερον μετὰ πλείονος ἀναπτύξεως ἐπραγματεύσατο ἐν ἰδίῳ μεγάλῳ συγγράμματι “περὶ καλοῦ” (1860), τῷ ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἡθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν στεφθέντι· ἡ τοῦ Κυρίου Fr. Meunier περὶ τῆς εἰς Ἡρόδοτον ἀποδιδομένης Ὀμήρου βιοτῆς (1857)· ἡ τοῦ Κυρίου Albert Desjardins (1862) καὶ ἡ τοῦ Κυρίου V. Cucheval (1863) περὶ τῶν δικηγοριῶν τοῦ Δημοσθένους· αἱ τοῦ Κυρίου Lapaume περὶ βίου τοῦ Εὐριπίδου, καὶ περὶ τῶν Ὀμηρικῶν ποιημάτων (1850)· ἡ τοῦ Κυρίου Étienne (1849), καὶ ἡ τοῦ Κυρίου Martha (1854) περὶ Δίωνος τοῦ Χρυσοστόμου, ὧν ἡ τελευταία μετεξεδόθη ἐπιδιωρωμένη ἐν ἄλλῳ τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως πονήματι “περὶ τῶν ἐν τοῖς χρόνοις τῆς Αὐτοκρατορίας ἡθικολόγων” (1862)· αἱ τοῦ μακαρίτου H. Rigault (1856) περὶ Λουκιανοῦ, καὶ περὶ τῆς περὶ ἀρχαίων καὶ νεωτέρων ἔριδος· ἡ τοῦ Κυρίου Abel Desjardins περὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ (1845)· ἡ τοῦ Κυρίου Pelit, καὶ ἡ τοῦ Κυρίου Monnier περὶ Διβανίου (1866)· ἡ τοῦ Κυρίου Val. Parisot περὶ Πορφυρίου καὶ περὶ Ἰωάννου τοῦ Κατακουζηνοῦ (1845)· ἡ τοῦ Κυρίου Gebhart περὶ τοῦ ποιητικοῦ αἰσθηματος τῆς φύσεως παρὰ τοῖς Ἑλλήσι (1860), τοῦδ' ἔπερ καὶ ὁ Κύριος V. de Laprade ἐπραγματεύσατο ἐν τινι θέσει, ἐπεκτείνας ἔπειτα τὴν πραγματείαν ταύτην ἐπὶ πάσης τῆς πρὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀρχαίας γραμματολογίας (1866)· ἡ περὶ Ὀππιανοῦ ἐξαίρετος διατριβὴ τοῦ Κυρίου Th. H. Martin (Paris, 1863)· τὰ δύο τοῦ Κυρίου Artaud ὑπομνήματα περὶ Ἐπιχάρμου καὶ περὶ Μενάνδρου (1863)·

αἱ ἡθικαὶ καὶ φιλολογικαὶ μελέται περὶ Ὀμήρου ὑπὸ τοῦ Κυρίου A. Vidal (β' ἔκδ. 1863, εἰς 12<sup>ον</sup>)· τὸ μᾶλλον καινότροπον σύγγραμμα, ὅπερ ἰδιώτης ἀνὴρ, ἐνθερμος φίλος τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων καὶ ἄριστος ἐλληνιστής, ὁ Κύριος Delorme συνέγραψε, καὶ παραδόξως πως ἐπέγραψεν “οἱ ἄνδρες τοῦ Ὀμήρου” (1861)· ἡ ἱστορία τῆς σοφίας καὶ τῆς καλαισθησίας μέχρι Σωκράτους ὑπὸ τοῦ Κυρίου A. Morel (1864)· τὸ τοῦ Κυρίου Rossignol ὑπόμνημα, τὸ ἐπιγραφόμενον Βιργίλιος καὶ Κωνσταντῖνος ὁ μέγας, ἐν ᾧ περιέχονται σπουδαῖαι περὶ τῆς βουκολικῆς ποιήσεως ἔρευναι (1844)· τὰ περὶ τῆς ἀρχαίας φιλολογίας ὑπομνήματα τοῦ Κυρίου Egger (1862)· τὰ κριτικὰ καὶ ἱστορικὰ ἐγχειρίδια τοῦ Κυρίου Leo Joubert (1863).

Ἐν τοῖς τῶν μεγάλων διδασκάλων συγγράμμασι πρὸ παντὸς ἄλλου καταλέγομεν τὸ τοῦ Κυρίου Villemain ἐγχειρίδιον περὶ τῆς ἐν τῷ Δ' αἰῶνι χριστιανικῆς ῥητορείας (ἐκδόσεις τοῦ 1849 καὶ τοῦ 1854)· τὸ τοῦ αὐτοῦ περὶ εὐφυΐας τοῦ Πινδάρου καὶ περὶ τῆς λυρικῆς ποιήσεως (1858)· πολλὰ κεφάλαια τῶν περὶ δραματικῆς γραμματολογίας μαθημάτων τοῦ Κυρίου Saint-Marc Girardin (4 τόμ. εἰς 12<sup>ον</sup> 1845—1861)· ἡ ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας κριτική, ἥτοι ἐκλογή τῶν ἀξιολογωτέρων περὶ κριτικῆς διατριβῶν τοῦ Κυρίου Boissonade, μετατυπωθεῖσων ἐν ἔτει 1863 ἐπιμελεῖα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κυρίου G. Boissonade καὶ τοῦ Κυρίου Colineamp (2 τόμοι εἰς 8<sup>ον</sup>).

Ἡ ἱστορία τῆς ἐλληνικῆς γραμματολογίας μέχρι τοῦ αἰῶνος Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου ὑπὸ Otfr. Müller, μεταφρασθεῖσα τέλος πάντων Γαλλιστὶ ὑπὸ τοῦ Κυρίου Hillebrand (Paris, 1865), ἐκτῆσατο παρ' ἡμῖν ἐν τῇ μεταφράσει

ταύτῃ πλείονα σημαντικότητα διὰ τε τὰς ὑπὸ τοῦ μεταφραστοῦ προστεθειμένας σημειώσεις, καὶ διὰ τὴν προτεταγμένην εἰσαγωγήν, ἐν ἣ ὁ Κύριος Hillebrand ἱστορεῖ τὰς φιλολογικὰς πράξεις τοῦ περικλεοῦς φιλολόγου, τῶν διδασκάλων καὶ τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ.

### Ε'.

#### Συλλογαὶ Ἀκαδημαϊκαί, Ἐπιθεωρήσεις καὶ ἐφημερίδες.

Ἐνταῦθα βραχείας μόνον ποιούμεθα δηλώσεις, κατ' ὅσον ὁ χαρακτήρ τῶν συλλογῶν, περὶ ὧν νῦν ὁ λόγος, διακρίνεται εἰς ὑπομνήματα καὶ μονογραφίας, ὧν καὶ μόνη ἡ ἀπαρίθμησης εὐκόλως ὑπερβήσεται τὰ προστεθειμένα ἡμῖν ὅρια· ἄλλως τε δέ, καὶ πολλὰ τῶν ὑπομνημάτων τούτων ἐμνημονεύθησαν ἀνωτέρω ἐν οἰκείῳ τόπῳ κατὰ τὴν τάξιν τῶν ὑποθέσεων.

Ἐν τῇ ἀπαριθμῇ ταύτῃ ἡ Ἀκαδημία τῶν ἐπιγραφῶν πρώτην κατέχει τάξιν ἕνεκα τῶν τριῶν αὐτῆς συλλογῶν· αὗται δέ εἰσι — α') Ὑπομνήματα· β') Ὑπομνήματα ὑπὸ διαφόρων ἀλλοδαπῶν σοφῶν ὑποβληθέντα τῇ Ἀκαδημίᾳ· γ') Συνόψεις καὶ ἀποσπάσματα τῶν χειρογράφων, περὶ ὧν εἵπομεν ἤδη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. Παρεκτὸς δέ τούτων ἡ αὐτὴ Ἀκαδημία δημοσιεύει πρὸ ἐννέα ἡδὴ ἐτῶν τὰ πρακτικὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς συνεδριάσεων, μέχρι μὲν τοῦ 1864 συντασσόμενα ὑπὸ τοῦ Κυρίου Ern. Desjardins, ἀπὸ δέ τοῦ 1865 ὑπὸ τοῦ Κυρίου Am. Tardieu· αὕτη δέ ἡ δημοσίευσις ἐξέτεινεν ἐπωφελῶς τὰς σχέσεις αὐτῆς πρὸς τε τοὺς ἐν

Γαλλίᾳ καὶ τοὺς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ συλλόγους τῶν σοφῶν ἀνδρῶν.

Ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπαρχιακῶν ἡμῶν Ἀκαδημιῶν συλλογαί τινες περιλαμβάνουσιν ὁμοίως ὑπομνήματα εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ γραμματολογίαν ἀναφερόμενα· τοιαύτη ἐστίν, ὡς ἐν παραδείγματι, ἡ Ἀκαδημία τῆς Toulouse, ἐν ἣ ὁ Κύριος Hamel ἐδημοσίευσε τὰς περὶ ἐγκλιτικῶν φωνηέντων ἐν τῇ ἑλληνικῇ συζυγίᾳ μελέτας αὐτοῦ, ὡς καὶ τὰς περὶ Εὐριπίδου καὶ Θουκυδίδου· ἡ Ἀκαδημία τῆς Caen, ἡ ἐν τοῖς ἐσχάτοις τούτοις ἔτεσιν ἐδημοσίευσε διάφορα πονήματα τῶν Κυρίων Gandar, Th. H. Martin καὶ Egger· ἡ τοῦ Dijon, ἣν ὁ Κύριος Stiévenart πολὺν χρόνον κατεκόσμησε δι' ἀξιολόγων διατριβῶν περὶ παντοίων ὑποθέσεων τῆς δοκίμου φιλολογίας· ἡ τοῦ Amiens, ἐν ἣ ὁ Κύριος Obry ἐδημοσίευσε τὰς δύο αὐτοῦ διατριβὰς “περὶ συζυγίας καὶ περὶ τῶν παρωχημένων χρόνων τῆς μετοχῆς”. Καὶ ἴσως μὲν ἄκοντες παραλείπομεν ἐν τῷ παρόντι κεφαλαίῳ πολλὰ ὀνόματα συγγραφέων ἀξιοσημειώτων· ἀλλ' ὁμολογητέον ἐν γένει, ὅτι τὰ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις συντασσόμενα πονήματα, ὑπόθεσιν ἔχοντα ἐκ τῆς ἑλληνικῆς γραμματολογίας, δυσκόλως εὐρίσκουσιν ἐκεῖ τυπογραφεῖα, ἱκανῶς ἐπαρκοῦντα πρὸς ἐκτύπωσιν αὐτῶν. Οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἡμέτεροι τυπογράφοι, ὀλίγων τινῶν ἐξαιρουμένων, εὐκόλως ἐγκαταλείπουσι τοῖς ἐν Παρισίοις ὁμοτέχνοις τὸ προνόμιον τοῦ ἐκδιδόναι πᾶν σύγγραμμα, ἐν ᾧ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔχει τι μέρος· καὶ ἀληθῶς ἐστὶ σφόδρα λυπηρὸν τὸ βλέπειν τοὺς ἐν Γερμανίᾳ τυπογράφους πολλῶ κατὰ τοῦτο ὑπερέχοντας τῶν παρ' ἡμῖν.

Ἀλλ' ὅμως πρὸ τριῶν ἐτῶν εἰδός τι κεντρικῆς συλλογῆς τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις συντασσομένων ἐπιστημονικῶν πονη-

μάτων ἐσχηματίσθη διὰ τῆς συστάσεως τῶν ἐτησίων συνελεύσεων καὶ διαγωνισμῶν τῶν ἐπαρχιακῶν ἐταιριῶν ἐν Παρίσι· καὶ ἤδη τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων τούτων, ἐπιμελεία τοῦ ὑπουργείου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐκτυπωθέντα, περιλαμβάνουσιν ὑπομνήματα τῆς ἐλληνικῆς γραμματολογίας, οἷά περ εἰσι τὸ τοῦ Κυρίου Tivier περὶ τῆς Ποιητικῆς τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ τὰ τοῦ Κυρίου Roux περὶ τῶν Ἀθήνησι δικαστηρίων, καὶ περὶ τῶν Σφηκῶν τοῦ Ἀριστοφάνους.

Ἡ ἐφημερίς τῶν σοφῶν ὑστερίζει ὀλίγον ἐν τῇ κριτικῇ των κατ' ἡμᾶς μεγάλων φιλολογικῶν συγγραμμάτων· ἀλλ' ὅμως ἀπὸ πέντε καὶ εἴκοσιν ἐτῶν ἐδημοσίευσε πολλάς σπουδαίας διατριβάς τῶν Κυρίων Letronne, Hase, Patin, Beulé, Miller, Rossignol, Egger, περὶ ὑποθέσεων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γραμματολογίαν καὶ ἱστορίαν ἀναγομένων· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ ὑπομνήματα τῶν Κυρίων Letronne καὶ Rossignol ἐδημοσίευσεν.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἐπιθεώρησις, συστάσα ἐν ἔτει 1844, δέχεται καὶ δημοσιεύει ἀπὸ τινων ἐτῶν εὐκολώτερον ἢ πρότερον τὰ ὑπομνήματα τῆς καθαρᾶς φιλολογικῆς καὶ ἱστορικῆς πολυμαθείας. Ὁ Κύριος Th. H. Martin συνεζήτησεν ἐν αὐτῇ προβλήματα τῆς ἐλληνικῆς καὶ αἰγυπτιακῆς χρονολογίας· ὁ δὲ Κύριος E. Ruelle ἐδημοσίευσεν ὁμοίως τὰ ὑπ' αὐτοῦ συνταχθέντα ἀποσπάσματα τοῦ Δαμασκίου κ. τ. λ. Ἀλλ' ἡ ἐφημερίς αὕτη αἰείποτε πενθεῖ τὴν ἀπώλειαν τῆς πολυτίμου συνεργείας τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Letronne, οὗ μόνου αἱ διατριβαὶ συνεκδοθεῖσαι μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ (1848) ἀποτελοῦσιν ἓνα τόμον, διαφερόντως ὑπὲρ τῶν λογίων ἀπάντων τιμηθέντα.

Εν τῷ καταλόγῳ τούτῳ προσθετέα εἰσὶ καὶ τάδε·

α') Ἡ γενικὴ ἐφημερίς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, συστάσα ἐν ἔτει 1831, ἐν ἣ οἱ τοῦ Πανεπιστημίου ἐλληνισταί, οἱοί περ εἰσιν οἱ Κύριοι Th. H. Martin, Rossignol, Egger, πολλάκις ἐδημοσίευσαν ὑπομνήματα πλήρη, ὧν τινα, ὡς τὸ τοῦ Κυρίου Th. H. Martin “περὶ πνευματισμοῦ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης”, μετετυπώθησαν ἰδίᾳ, καὶ πωλοῦνται ὡς ἴδια συγγράμματα (1860).

β') Ἡ ἐπιθεώρησις τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, συστάσα ἐν ἔτει 1840, καὶ τὰς αὐτὰς ὡς πρὸς τοῦτο τηροῦσα παραδόσεις.

γ') Αἱ μεγάλαι Βιογραφίαι, ὡς ἡ τοῦ Michaud, ἄρτι μετατυπωθεῖσα, καὶ ἡ νέα γενικὴ βιογραφία τοῦ Κυρίου F. Didot, ἐν ἣ εὔρηνται ἐξάίρετοι διατριβαὶ τῶν Κυρίων Chassang, Hoefer, Didot καὶ Noël des Verges κ. τ. λ.

δ') Αἱ ἐγκυκλοπαιδεῖαι, οἷαί εἰσιν ἡ καλουμένη Νεωτέρα ἐγκυκλοπαιδεῖα, ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Κυρίου Renier ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ Firmin Didot, καὶ ἡ καλουμένη Ἑγκυκλοπαιδεῖα τῶν ἰδιωτῶν, ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Κυρίου Schnitzler ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ Treuttel et Würtz (1833—1845).

Ἐν ταῖς συλλογαῖς, αἵπερ ἀπώλοντο ἐν ταῖς περιπετείαις τῆς ἐπιστημονικῆς δημοσιότητος, ἡ Ἐπιθεώρησις τῆς φιλολογίας (1845) καὶ ἡ Ἐπιθεώρησις τῆς ἀναλυτικῆς βιβλιογραφίας (1840—1844) συντασσομένη ὑπὸ τῶν Κυρίων Miller καὶ Aubenas, ἀμφοτέραι εἰσιν ὠφέλιμοι, καὶ νῦν ἔτι διερευνώμεναι, διὰ τὰς ἐν αὐταῖς πολυαρίθμους διατριβάς, διαρκῇ ἐχούσας ἀξίαν.

Νέα τις Κριτική ἐπιθεώρησις συνέστη πρὸ μικροῦ ὑπὸ τεσσάρων εὐπαιδευτῶν νέων, τῶν Κυρίων P. Meyer, C. Morel, G. Paris καὶ Zotenberg.

Ὡς δὲ οἱ Βενεδικτῖνοι μοναχοὶ διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ *Spicilegium Solesmense* ἐπανῆλθον εἰς τὰς σπουδὰς ἐκείνας, αἵπερ ἄλλοτε κατέστησαν ὀνομαστὸν τὸ τάγμα τοῦ ἁγίου Βενεδίκτου, οὕτω καὶ οἱ Ἰησουῖται μοναχοὶ προσπαθοῦσιν ἐπανελθεῖν εἰς τὴν κριτικὴν τῆς πολυμαθείας, ἐκδιδόντες τὴν ἐπιθεώρησιν, τὴν ἐπιγραφομένην *Μελέται ἱστορικαί, ῥησικευτικά καὶ γραμματικά*. Καὶ γενικῶς εἰπεῖν, οὐδὲν ὑπάρχει περιοδικὸν σύγγραμμα, πρὸ τριάκοντα ἤδη ἔτων, μὴ παρέχον μᾶλλον ἢ ἥττον ἐλευθέρως τὰς σελίδας αὐτοῦ εἰς δημοσίευσιν διατριβῶν, εἰς παντοίας ὑποθέσεις τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος ἀναγομένων. Ἐν μὲν τῇ Ἐπιθεωρήσει τῶν Δύο Κόσμων (1839 καὶ 1840) ὁ Κύριος C. Magnin ἐδημοσίευσεν τὰς ἐρεῦνας αὐτοῦ περὶ τῆς τῶν δραμάτων διδασκαλίας παρὰ τοῖς ἀρχαίοις· καὶ ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ ὁ Κύριος Saint-Beuve ἐδημοσίευσεν τὰς ἀπαρχὰς τῶν εὐφυῶν αὐτοῦ ἐρευνῶν “περὶ Μελεάγρου καὶ περὶ Ἀπολλωνίου τοῦ Ῥοδίου”. Ἐν δὲ τῇ Συγχρόνῳ Ἐπιθεωρήσει ὁ Κύριος Chassang ἠύτοσχεδίασεν τὴν ἱστορίαν τοῦ χαρακτήρος τῆς Ἑλένης παρὰ τοῖς Ἕλλησι ποιηταῖς καὶ τεχνίταις· καὶ ἐν τῷ Ἀνταποκριτῇ ὁ Κύριος C. Lenormant ἐξηρεύνησεν τὰ ἱστορικὰ τεκμήρια, ἃ παρέχει τὸ περίφημον γενόμενον βιβλίον — τὰ Φιλοσοφούμενα· καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἐξέζηκε τὴν ἐν τῇ ἐπισκοπῇ τοῦ Orléans γενομένην παράστασιν τοῦ Φιλοκτήτου τοῦ Σοφοκλέους· ἐν δὲ τοῖς ἔτεσι 1863 καὶ 1864 ἡ Γερμανικὴ καὶ Γαλλικὴ ἐπιθεώρησις ἐδημοσίευσεν

μελέτην τινὰ “περὶ τῆς ἐπὶ Ὅμηρου διαίτης τῶν γυναικῶν” ὑπὸ τοῦ Κυρίου de Sault. Πολλὰς δὲ τοιαύτας ἀποδείξεις δυνατόν προσαγαγεῖν, μαρτυρούσας ὅτι διαφερόντως τιμῶνται παρ’ ἡμῖν τὰ πονήματα, ἅπερ εἰσὶ τὸ ἀντικείμενον τῆς παρούσης ἡμῶν ἐκδόσεως.

Ἐσχατον δὲ προσθήσομεν τούτου δεῖγμα τὴν πολλάκις ἀνανεωθεῖσαν, καὶ νῦν ἐπιτυχέστατα ἐπαναληφθεῖσαν, ἀπόπειραν ἐκδόσεως Ἐπιθεωρήσεως τῶν δημοσίων παραδόσεων, ἣ περιλαμβάνει τὰ μαθήματα τῆς ἐλληνικῆς γραμματολογίας, καὶ οὐ μόνον παρ’ ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς πανεπιστημίαις τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἀγγλίας ἀναζητεῖ κεφαλαιώδη ἔκθεσιν τῶν ὑπὸ τῶν καθηγητῶν διδομένων μαθημάτων.

Τελευτῶντες ὁμολογοῦμεν, ὅτι ἐν ἔργῳ τοιούτῳ, οἷον τὸ νῦν ἀναγνωσθέν, ἀδύνατόν ἐστιν ἀποφυγεῖν ἀκουσίας τινὰς παραλείψεις· ἀλλὰ καὶ ἐλπίζομεν τοῦλάχιστον, ὅτι ἐξαρκούντως ἀπεδείξαμεν τὸ ἐν ἀρχῇ τῆς ἐκδόσεως ταύτης εἰρημένον· ὅτι δηλαδή αἱ σπουδαὶ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης καὶ γραμματολογίας οὐχ ὅπως παρημελήθησαν παρ’ ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ τοῦναντίον σπουδαίας ἐποιήσαντο προόδους ἐν τῷ διαστήματι τῆς τελευταίας τριακονταετίας.

Υ. Γ. Ἡδὴ τῆς παρούσης ἐκδόσεως τυπουμένης, συνέστη ἐν Παριείοις Σύλλογος πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐλληνικῶν σπουδῶν ἐν Γαλλίᾳ. Τετρακόσιοι ἢ πεντακόσιοι περίπου μέτοχοι, συλλεχθέντες ἐξ ἀπασῶν τῶν τάξεων τῆς ἡμετέρας κοινωνίας, τινὲς δὲ καὶ ἐξ ἄλλοδαπῶν, καὶ ἡ δικαίως προστεθεῖσα ὑποστήριξις παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δημοσίας ἐκπαι-

δεύσεως εἰς ἔργον ἀρξάμενον δια τῆς προσωπικῆς εἰσηγήσεως ὀλίγων τινῶν ἰδιωτῶν καὶ καθηγητῶν, ἀποδεικνύουσιν εὐτυχῇ τῶν πνευμάτων τάσιν πρὸς τὰς εὐγενεῖς σπουδὰς ἐν τῇ πατρίδι τοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου, τοῦ Βρυγκίου καὶ τοῦ Βοϊσσονάδου. Οὕτω πανταχόθεν ἰσχυροποιεῖται ἡ ἐλπίς ἡμῶν, ὅτι ἡ εὐγενὴς αὕτη τάσις οὐ κατασταλήσεται.

[Μετάφρασις Ἰ. Ν. Βαλέττα.]

---